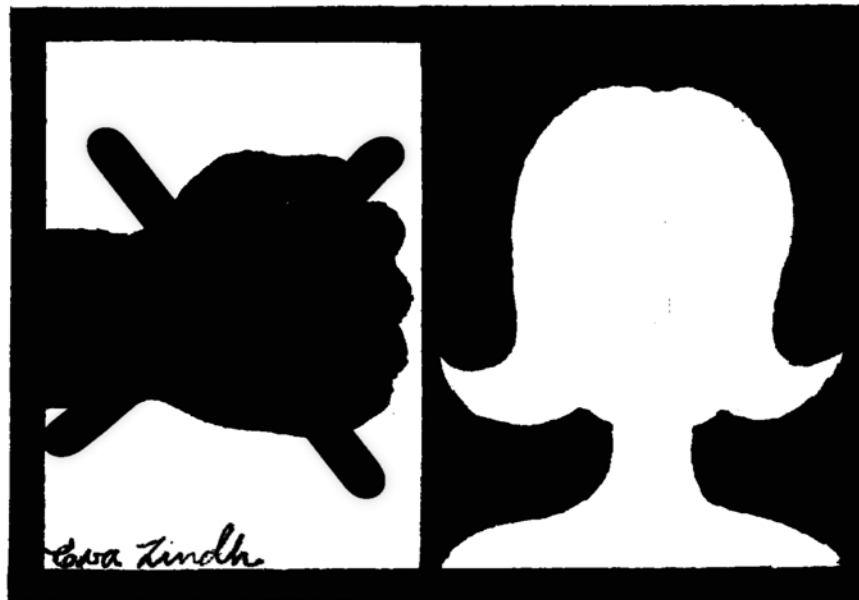

"Rätten till ett eget liv"

Hedersrelaterat hot och våld

LÄNSSTYRELSEN
KALMAR LÄN

LÄNSSTYRELSEN
I KRONOBERGS LÄN

LÄNSSTYRELSEN
I BLEKINGE LÄN

Rapport: 2004:6

"Rätten till ett eget liv", Hedersrelaterat hot och våld

Upplaga: 500 ex

Utgivare: Länsstyrelserna i Blekinge, Kalmar och Kronobergs län

Dnr: 700-7049-03

Författare/Kontaktperson: Therese Magnusson, Länsstyrelsen i Blekinge län

ISSN 16518527

Finns även i PDF-format : www.k.lst.se; www.g.lst.se; www.h.lst.se

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

BAKGRUND	2
METOD	2
LAGAR OCH TEORI	3
Socialtjänstlagen	3
Lag (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga	4
Konventionen om barnets rättigheter (barnkonventionen)	4
FN: s konvention om avskaffandet av all slags diskriminering av kvinnor	6
Deklarationen om de mänskliga rättigheterna, antagen år 1948 (delar av)	6
Äktenskapsdispenser	7
Hedersrelaterat våld och hot	8
Mäns våld mot kvinnor	8
Sveriges jämställdhetspolitik	9
Utsatta kvinnor i patriarkala familjer – hedersrelaterat hot och våld	10
RESULTAT	11
Hur omfattande är problematiken?	11
Hur ser flickornas situation ut idag?	12
Vem kommer i kontakt med flickorna och hur kan de få hjälp?	13
Vilka svårigheter finns?	15
ENKÄTSVAR-ELEVVÅRDEN	16
Blekinge läns skolor	16
Kalmar läns skolor	16
Kronobergs läns skolor	16
ENKÄTSVAR-SOCIALTJÄNSTEN	17
Blekinge läns socialtjänst	17
Kalmar läns socialtjänst	17
Kronobergs läns socialtjänst	17
BEHOV UTIFRÅN INSATSOMRÅDEN	18
Skyddat boende	18
Utbildning av personal	19
Samordning av myndigheternas arbete	20
Information och attitydpåverkan	20
Insatser för invandrarungdomar med annan sexuell läggning	21
Förebyggande insatser	21
SAMMANFATTNING OCH SLUTSATS	22
FÖRSLAG PÅ ÅTGÄRDER	22
SAMMANFATTNING AV NATIONELL RAPPORT	23

BAKGRUND

Regeringen beslutade i februari 2002 att ge länsstyrelserna i Stockholms, Skåne samt Västra Götalands län ett uppdrag att kartlägga behovet av skyddat boende för utsatta flickor i patriarkala familjer.

Övriga länsstyrelser i landet fick sommaren 2003 uppdrag att kartlägga och analysera behovet av insatser för flickor och unga kvinnor som riskerar att utsättas för hedersrelaterat våld.

Länsstyrelserna i Stockholms, Skåne och Västra Götalands län svarar gemensamt för en samlad rapport till regeringen om samtliga länsstyrelserns insatser och behov. Denna rapport lämnades till regeringen den 31 mars 2004.

Kartläggningsarbetet i Blekinge, Kalmar samt Kronobergs län påbörjades den 1 oktober 2003 och avslutades den 31 januari 2004. Arbetet har bedrivits i samarbete mellan Blekinge, Kalmar och Kronobergs länsstyrelser. Anledningen till samverkan har varit ambitionen att få ett mer omfattande underlag och därigenom få en ökad kunskap kring problematiken. Kartläggningen rör flickor och unga

kvinnor upp till 25 år som växer upp i familjer med utländsk bakgrund. De flesta av flickornas ursprungsfamiljer kommer från ett icke europeiskt land. Kartläggningens tyngdpunkt har legat på flickor i högstadie- och gymnasieålder dvs. flickor i åldern 13- 20 år.

I kartläggningen ingår de tre länens kommuner, totalt 25. I Blekinge län fem kommuner: Karlskrona, Karlshamn, Olofström, Ronneby, Sölvesborg; i Kalmar län, tolv kommuner: Borgholm, Emmaboda, Hultsfred, Högsby, Kalmar, Mönsterås, Mörbylånga, Nybro, Oskarshamn, Torsås, Vimmerby, Västervik samt i Kronobergs län åtta kommuner: Alvesta, Lessebo, Ljungby, Markaryd, Tingsryd, Uppvidinge, Växjö, Älmhult.

Arbetet har genomförts av projektledare Therese Magnusson och ledningsgruppen, bestående av de tre länens socialdirektörer, samt jämställdhetsexperten vid Blekinge länsstyrelse (projektledningsgruppen). Varje län har en referensgrupp med representanter från olika yrkeskategorier. Referensgrupperna har fungerat som ett "bollplank" och som en kunskapskälla.

METOD

Projektledningsgruppen beslutade att material i så stor utsträckning som möjligt skulle samlas in via intervjuer. Intervjuerna har bl.a. genomförts i grupp genom att projektledaren har träffat representanter för olika yrkeskategorier från respektive län. Projektledaren och intervjupersonerna har samtalat och diskuterat kring problematiken utifrån ett underlag (se bilaga).

Projektledaren har även intervjuat enskilda myndighetspersoner och andra med erfaren-

het av problematiken, bl.a. familjehem. Dessa intervjuer har gjorts personligen eller via telefon. Fyra flickor som har egen erfarenhet av problematiken har intervjuats men också familjemedlemmar till flickor som har varit utsatta för hedersrelaterat våld. Projektledaren har tillsammans med Barnets Ombud i Växjö träffat en grupp flickor med utländsk härkomst i högstadie- och gymnasieålder för att resonera om och diskutera hur det kan vara att leva i "skilda världar". Dessa flickor be-

nämns hädanefter "flickorna från referensgruppen".

Intervjuer med frivilliga organisationer och kvinnoorganisationer har gjorts.

Intervjutiden vid grupptillfällena har varit ca tre timmar för varje sammankomst. De enskilda intervjuerna har varat mellan en till två timmar. Några av flickorna har intervjuats vid två tillfällen för att få en djupare kunskap om problematiken och om flickornas situation.

Vid de flesta intervjuerna har intervjuerna och projektledaren fört ett resonemang kring begreppet *hedersrelaterat våld*. Det har funnits en stor samstämmighet om att begreppet innefattar det hot och våld som är riktat mot flickan för att familjen skall kunna bevara sin heder. Hotet och/eller våldet mot flickan innebär att familjen kan "tvätta bort" skammen som flickan utsatt familjen/släkten

för. Vidare finns en samsyn om att företeelsen är kopplad till släktens traditioner och seder.

Enkäter har sänts ut till samtliga kommuners socialtjänst och skolhälsovård i de tre länen för att kunna få en uppfattning om antalet aktuella ärenden samt behovet av framtida insatser.

Förfrågan till de tre länen invandrarorganisationer samt förfrågan till olika myndigheter har gjorts (se bilaga).

Projektledningsgruppen har tagit del av litteratur och föreläsningar samt sett pjäsen "Elektras systrar" (se litteraturlista).

Intervjuerna och enkätsvaren samt övriga svar bildar tillsammans underlag för de förslag på åtgärder som projektgruppen lämnar.

LAGAR OCH TEORI

Socialtjänstlagen

Enligt 5 kap. 1 § SoL skall socialnämnden verka för att barn och ungdom växer upp under trygga förhållanden. Med barn avses varje människa under 18 år. Socialnämnden skall med särskild uppmärksamhet följa utvecklingen hos barn och ungdom som visat tecken till ogynnsam utveckling. Socialnämnden skall i nära samarbete med hemmen sörja för att barn och ungdom som riskerar att utvecklas ogynnsamt får det skydd och stöd som de behöver och, om hänsynen till den unges bästa motiverar det, vård och fostran utanför det egna hemmet.

Enligt 14 kap. 1 § SoL bör var och en som får kännedom om något som kan innebära att socialnämnden behöver ingripa till ett barns skydd, anmäla detta till nämnden.

Myndigheter vars verksamhet berör barn och ungdom samt andra myndigheter inom hälso- och sjukvården, annan rättspsykiatrisk un-

dersökningsverksamhet, socialtjänsten, kriminalvården är skyldiga att genast anmäla till socialnämnden om de i sin verksamhet får kännedom om något som kan innebära att socialnämnden behöver ingripa till ett barns skydd. Anmälningsskyldigheten gäller även de som är verksamma inom yrkesmässigt bedriven enskild verksamhet inom hälso- och sjukvården eller på socialtjänstens område.

Myndigheter, befattningshavare och yrkesverksamma som anges i andra stycket är skyldiga att lämna socialnämnden alla uppgifter som kan vara av betydelse för utredning av ett barns behov av skydd.

I 11 kap. 1 § SoL framgår att socialnämnden skall utan dröjsmål inleda utredning av vad som genom ansökan eller på annat sätt har kommit till nämndens kännedom och som kan föranleda någon åtgärd av nämnden.

Enligt 11 kap. 2 § SoL får socialnämnden vid utredning av om nämnden behöver göra ett ingripande till ett barns skydd eller stöd konsultera sakkunniga samt i övrigt ta de kontak-

ter som behövs. Utredningen skall bedrivas skyndsamt och vara slutförd inom fyra månader, den skall bedrivas så att inte någon onödig utsätts för skada eller olägenhet. Den skall inte göras mer omfattande än vad som är motiverat av omständigheterna i ärendet. Den som berörs av utredningen skall under rättas om att en utredning inleds.

Lag (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga

Enligt 1 § LVU skall insatser inom socialtjänsten för barn och unga göras i samförstånd med den unge och hans vårdnadshavare. Den som är under 18 år skall dock beredas vård enligt LVU om, som regleras i 2 §, det på grund av misshandel, eller något annat förhållande i hemmet finns en påtaglig risk för att den unges hälsa eller utveckling skadas. Den unge skall vidare enl. 3 § LVU beredas vård om han eller hon utsätter sin hälsa eller utveckling för en påtaglig risk att skadas genom missbruk av beroendeframkallande medel, brottslig verksamhet eller något annat socialt nedbrytande beteende och att det kan antas att behövlig vård inte kan ges den unge med samtycke av den eller de som har vårdnaden om honom och, när den unge har fyllt 15 år, av honom själv.

Socialnämnden får besluta att den som är under 20 år omedelbart skall omhändertas enligt 6 § LVU. Beslutet skall underställas länsrätten senast inom en vecka från det handlingarna inkom till rätten. Ett omedelbart omhändertagande kan beslutas och verkställas utan att vårdnadshavaren informeras i förväg. I samband med att socialnämndens beslut underställs länsrättens prövning måste vårdnadshavaren informeras om utredningsmaterialet.

Socialnämnden har ett ansvar för att den unge får otillbörligt utnyttjande, brister i omsorgen en god kontakt med sina föräldrar även om de inte bor tillsammans. Det kan dock förekomma att socialnämnden gör bedömningen att umgänget måste begränsas med hänsyn till barnets bästa. Socialnämnden kan enl. 14 § LVU besluta om hur umgänget skall utövas. Nämnden skall var tredje månad överväga om beslutet fortfarande behövs.

Enligt samma paragraf kan socialnämnden besluta att inte röja den unges vistelseort.

Vid bedömning om ett hemlighållande är det barnets upplevelse av situationen och hur dessa upplevelser kan hindra ändamålet med vården, som är avgörande (*SOSFS 1997:15 s. 71*).

Socialnämnden skall överväga om det är lämpligt med en polisanmälan. Socialnämnden är förhindrad av sekretess att anmäla brott om det inte finns särskilt lagstöd vilket finns i 14 kap. 2 § SekrL. Vårdnadshavaren behöver inte informeras i förväg om att en anmälan till polisen görs.

Konventionen om barnets rättigheter (barnkonventionen)

Den 20 november 1989 antog FN:s generalförsamling Konventionen om barnets rättigheter. Konventionen är ett folkrättsligt dokument som är juridiskt bindande för de stater

som anslutit sig. Konventionen skall efterlevas på alla nivåer i samhället. Barnkonventionen ger en universell definition av vilka rättigheter som skall gälla för barn i hela värld-

den, oavsett religion, kultur eller ekonomiska förutsättningar. På detta sätt har alla länder fått ett gemensamt språk och mål. Vidare förmedlar barnkonventionen att barndomen har ett värde i sig. Genom konventionen betraktas barn som kompetenta och handlingskraftiga individer vars synpunkter måste genomsyra samhällets beslut. Barnkonventionens innebörd är att barn är en utsatt grupp i samhället med särskilda behov av omvårdnad och skydd. Trots att barn växer upp under mycket olika ekonomiska, politiska och religiösa förhållanden har de samma rättigheter att bli bemötta med respekt.

Barnkonventionen består av en inledning och 54 artiklar. FN:s barnkommitté har definierat fyra av dessa artiklar som mer grundläggande principer och de är tänkta att användas som hjälp vid tolkning av konventionen tillsammans med övriga artiklar.

Artikel 2, Principen om barnets rätt att inte diskrimineras *"Konventionsstaterna skall respektera och tillförsäkra varje barn inom deras jurisdiktion de rättigheter som anges i denna konvention utan åtskillnad av något slag, oavsett barnets eller dess föräldrars eller vårdnadshavares ras, hudfärg, kön, språk, religion, politiska eller annan åskådning, nationella, etniska eller sociala ursprung, egendom, handikapp, börd eller ställning i övrigt."*

Konventionsstaterna skall vidta alla lämpliga åtgärder för att säkerställa att barnet skyddas mot alla former av diskriminering eller bestraffning på grund av föräldrars, vårdnadshavares eller familjemedlemmars ställning, verksamhet, uttryckta åsikter eller tro".

Konventionen innebär att alla barn omfattas som befinner sig i landet inklusive asylsökande barn och flyktingbarn.

Artikel 3, Principen om barnets bästa i främsta rummet *"Vid alla åtgärder som rör barn, vare sig de vidtas av offentliga eller privata välfärdsinstitutioner, domstolar, administrativa myndigheter eller lagstiftande organ, skall barnets bästa komma i främsta rummet. Konventionsstaterna åtar sig att tillförsäkra barnet sådant skydd och*

sådan omvårdnad som behövs för dess välfärd, med hänsyn tagen till de rättigheter och skyldigheter som tillkommer dess föräldrar, vårdnadshavare eller andra personer som har lagligt ansvar för barnet och skall för detta ändamål vidta alla lämpliga lagstiftnings- och administrativa åtgärder. Konventionsstaterna skall säkerställa att institutioner, tjänster, inrättningar som ansvarar för vård eller skydd av barn uppfyller av behöriga myndigheter fastställda normer, särskilt vad gäller säkerhet, hälsa, personalens antal och lämplighet samt behörig tillsyn".

Principen om barnets bästa utgör den vägledande värdegrunden vid tolkningen av konventionens övriga artiklar.

Artikel 6, Principen om barnets rätt till liv och utveckling *"Konventionsstaterna erkänner att varje barn har en inneboende rätt till livet. Konventionsstaterna skall till det yttersta av sin förmåga säkerställa barnets överlevnad och utveckling."*

Artikeln är en medborgerlig och politisk rättighet. Barnet har rätt till sitt liv men också rätten att överleva och utvecklas på ett sådant sätt att barnet förbereds för ett självständigt liv i ett fritt samhälle.

Artikel 12, Principen om barnets rätt att få uttrycka sina åsikter *"Konventionsstaterna skall tillförsäkra det barn som är i stånd att bilda egna åsikter rätten att fritt uttrycka dessa i alla frågor som rör barnet, varvid barnets åsikter skall tillmätas betydelse i förhållande till barnets ålder och mognad."*

För detta ändamål skall barnet särskilt beredas möjlighet att höras, antingen direkt eller genom företrädare eller ett lämpligt organ och på ett sätt som är förenligt med den nationella lagstiftningens procedurregler, i alla domstols- och administrativa förfaranden som rör barnet".

Artikeln är en absolut rättighet. Barnet ges en möjlighet att framföra sin syn på situationen och de synpunkter som barnet för fram skall påverka alla beslut. (Ur Med barnkonventionen som karta och kompass, s. 8-19).

FN:s konvention om avskaffandet av all slags diskriminering av kvinnor

År 1979 antogs FN:s konvention om avskaffandet av all slags diskriminering av kvinnor (CEDAW). Konventionen ratificerades av Sverige 1980 och trädde i kraft 1981. Det genomgående temat i konventionen är diskrimineringsförbudet - kvinnor skall ha samma rättigheter och möjligheter som män.

Staterna som har anslutit sig till konventionen skall vart fjärde år rapportera vilka åtgärder de vidtagit för att genomföra konventionens bestämmelser. Rapporterna granskas sedan av FN:s kommitté för avskaffande av diskriminering av kvinnor. Efter granskning avger kommittén allmänna kommentarer och rekommendationer till den rapporterande staten. Kommittén rapporterar årligen till FN:s generalförsamling.

År 1999 antog FN:s generalförsamling ett tilläggsprotokoll till konventionen mot kvinnodiskriminering. Genom tilläggsprotokollet införs en möjlighet för enskilda individer eller grupper av individer att göra en framställan om kränkning av de rättigheter som nämns i konventionen till den särskilda kommitté som har till uppgift att övervaka efterlevnaden av konventionen. Enligt tilläggsprotokollet ges kommittén en möjlighet att på eget initiativ undersöka påstådda kränkningar. Protokollet trädde i kraft år 2000.

Riksdagen antog propositionen i februari 2003 och Sverige ratificerade protokollet i april 2003 (*regeringens skrivelse 2002/03:140 s. 253-254*).

Deklarationen om de mänskliga rättigheterna, antagen år 1948 (delar av)

De mänskliga rättigheterna gäller för alla och envar. De slår fast att alla människor är födda fria och lika i värde och rättigheter. De mänskliga rättigheterna är universella. De gäller över hela världen, oavsett land, kultur eller specifik situation. De mänskliga rättigheterna reglerar förhållandet mellan statsmakten och enskilda människor. De utgör en begränsning av statens makt över individen och slår samtidigt fast vissa skyldigheter för staten gentemot individen.

- Alla människor är födda fria och lika i värde och rättigheter, oavsett ras, hudfärg, religion, politisk eller annan uppfattning, nationellt eller socialt ursprung, egendom, börd eller ställning i övrigt
- Alla människor har rätt till liv, frihet och personlig säkerhet

- Ingen får utsättas för tortyr, grym, omänsklig eller förnedrande behandling eller bestraffning
- Myndiga män och kvinnor har rätt att gifta sig och bilda familj, oberoende av ras, nationalitet eller religion. De har lika rättigheter vid giftermål, under äktenskap och när äktenskap upplöses. Äktenskap förutsätter båda parternas fullständiga samtycke
- Alla människor har rätt till tankefrihet, samvetsfrihet, religionsfrihet och frihet att byta religion eller tro
- Alla människor har rätt till åsikts- och yttrandefrihet (*ur www.manskligarattigheter.gov.se samt bearbetning av originaltexter, Simone Lindsten, Länsstyrelsen, Västra Götalands län*).

Äktenskapsdispenser

Socialkonsulenterna inom Länsstyrelserna i Blekinge, Kalmar och Kronobergs län handlägger ansökningar om äktenskapsdispens. Länsstyrelserna beslutar om dispens från ålderskravet om 18 år för att ingå äktenskap. I promemorian Ds 2002:54 föreslås att "tillstånd till äktenskap skall meddelas den som är under 18 år endast om det finns särskilda skäl."

I prop.1973:32 anser föredragande statsrådet att "bestämmelsen om 18 år som en principiell äktenskapsgräns markerar att en sådan samlevnad där endera parten eller båda är under 18 år är mindre önskvärd. Statsrådet menade vidare att den som är under 18 år har i allmänhet inte nått den mognad som fordras för att självständigt ta ställning till de problem av personlig och ekonomisk art som uppkommer i stadigvarande samlevnad" (s.95).

I Ds 2002:54 föreslås att det i lagen klart kommer till uttryck att det endast är i undantagsfall som dispens skall meddelas. Varje enskilt ärende måste avgöras efter en sammanvägning av samtliga omständigheter. Den enskildes bästa skall vara bestämmande för avgörandet. Det bör i prövningen tas ställning till vilken betydelse ett äktenskap skulle ha för den unges utveckling, familjeliv, utbildning och sociala förhållanden i övrigt. Sökandes ålder, vårdnadshavares inställning samt i förekommande fall graviditet eller föräldraskap är andra faktorer som bör beaktas.

De utländska medborgare i åldern 15-17 år som med nuvarande ordning hinderprövas enligt annat lands lag och kan ingå äktenskap utan hinderprövning, kommer inte att kunna göra det med de lagändringar som föreslås.

I promemorian menas att det finns särskild anledning att särskilt överväga vilken betydelse det bör ha att en sökande har sitt ursprung i en annan kulturell miljö än den svenska, eller tillhör en grupp med annan syn på tidiga äktenskap än den som kommer till uttryck genom åldersgränsen i äktenskapsbalken (s. 84-85).

I prop. 1983/84:144 (s. 75) framkommer det att ett generellt accepterande av äktenskap

med underåriga utländska medborgare skulle stå i strid mot de grundläggande svenska sociala värderingar beträffande barns och ungdomars rätt till en självständig utveckling och utbildning. De ska själva ha rätt att träffa livsavgörande beslut.

Fr.o.m. den 1 maj 2004 har riksdagen beslutat om ändrade regler för hinderprövning. En av ändringarna är åldersgränsen på 18 år för alla som vill vigas inför svensk myndighet, oavsett medborgarskap, detta samtidigt som villkoren att få tillstånd från länsstyrelsen att gifta sig före 18 års ålder skärps. Dessutom räknas ett äktenskap som ingås inför en utländsk myndighet inte som giltigt i Sverige om:

1. Minst en av parterna är svensk medborgare eller bor stadigvarande i Sverige och
2. Det finns hinder mot äktenskapet enligt svensk lag.

År 2002 handlade Länsstyrelsen i Kalmar en ansökan om äktenskapsdispens. Detta ärende avskrevs eftersom ansökan återtog. År 2003 handlade Kalmar länsstyrelse två ansökningar om äktenskapsdispens. Ett av ärendena avslutades då sökande flyttat till annat län och handläggningen överfördes till detta län. Det andra ärendet är ej ännu avgjort. Det gäller en flicka med utländsk bakgrund.

År 2002 handlade Länsstyrelsen i Kronoberg två ansökningar om äktenskapsdispens. I ett ärende från en man med invandrarbakgrund beviljades ansökan. Den andra ansökan från en svensk flicka avslogs.

Under 2003 handlade Länsstyrelsen i Kronoberg fem ansökningar om äktenskapsdispens. Två ärenden är avgjorda, en flicka med invandrarbakgrund fick avslag, en svenska som ville gifta sig med en utländsk man fick avslag. Tre ärenden är ännu inte avgjorda.

År 2002 handlade Länsstyrelsen i Blekinge tre ansökningar om äktenskapsdispens varav två från flickor med utländsk bakgrund. Den ena

ansökan avslogs och den andra avslutades utan beslut i saken då det saknades underlag. Länsstyrelsen i Blekinge fick ytterligare en

ansökan om äktenskapsdispens från ett par med utländsk bakgrund. Denna ansökan återtog.

Hedersrelaterat våld och hot

Familjer som anser att de har rätt att kontrollera sina kvinnliga medlemmar förekommer över hela världen. Detta trots att de flesta regeringar i världen har skrivit under FN:s deklaration om mänskliga rättigheter där de förbundit sig att arbeta för att bekämpa våld mot flickor. FN:s rapport visade (United Nations 2002) att hedersrelaterat våld och mord förekommer i flera länder runt om i världen.

För många flickor är hot om våld, misshandel, arrangerade/tvångsäktenskap, könsstympning och våldtäkt samt andra former av könsrelaterat våld en del av vardagen. FN:s befolkningsfond årsrapport (UNFPA 2000) visar att uppemot 5000 kvinnor och barn över hela världen varje år mördas genom hedersmord

av familjemedlemmar.

Hedersmord förekommer i Egypten, Iran, Jordanien, Libanon, Marocko, Pakistan, Syrien, Turkiet men också i Medelhavsländerna och i Gulfstaterna. I länder som Frankrike, Tyskland och Storbritannien har flera fall rapporterats inom invandrargrupper.

Hedersmord har även förekommit i Bangladesh, Brasilien, Ecuador, Indien, Israel, Jordanien, Sverige och Uganda. Oftast utför äkta män, bröder eller andra manliga släktingar hedersmordet (*Ur Att arbeta med patriarkala familjer, 2003*).

Mäns våld mot kvinnor

Mäns våld mot kvinnor är ett stort samhällsproblem som utgör ett allvarligt hot mot kvinnors liv, hälsa och välbefinnande – detta enligt WHO 1997. Mäns våld mot kvinnor är det mest extrema beviset på obalansen i maktförhållandet mellan kvinnor och män. Det slog regeringen fast i propositionen Kvinnofrid 1997/98:55, som innehöll en mängd förslag till åtgärder för att motverka våld mot kvinnor. Riksdagen ställde sig bakom samtliga förslag.

Enligt FN:s handlingsprogram, antaget vid fjärde kvinnokonferensen i Peking 1995, definieras våld mot kvinnor som "varje våldshandling som riktar sig mot kvinnor som sådana och som resulterar i, eller som sannolikt resulterar i, fysisk, sexuell eller psykologisk skada eller lidande för kvinnorna, inklusive hot om sådana handlingar, tvång eller godtyckliga frihetsberövanden, vare sig det sker i det offentliga eller privata livet". Våld mot kvinnor handlar alltså om ett flertal handlingar och företeelser som har det gemensamt att de är könsrelaterade eller könsspecifika. I

FN:s handlingsprogram anges också att våld mot kvinnor är ett uttryck för historiskt ojämlika maktrelationer mellan kvinnor och män vilka har lett till mäns dominans över och diskriminering av kvinnor. För att motverka våld mot kvinnor måste såväl rättsliga som socialpolitiska verktyg användas tillsammans med hälso- och socialpolitiska insatser ur ett helhetsperspektiv.

Enligt brottsstatistiken utsätts i Sverige varje år 20 000 kvinnor för misshandel och upp till 25 kvinnor misshandlas till döds varje år. Mörkertalet är stort. Misshandel och sexuella övergrepp mot kvinnor är till stor del en form av dold maktutövning som sker i hemmen mellan personer som står varandra nära - i 80 procent av fallen misshandlas kvinnan av en närstående.

"Nära hälften av alla kvinnor i Sverige (46 %) säger sig ha blivit utsatta för våld – fysiskt, sexuellt eller genom hot om våld – efter sin 15-årsdag (Slagen Dam, 2001)." Det innebär att våldet är en utbredd, frekvent och aktuell förekomst.

Brotten begås ofta av män som kvinnorna är socialt, känslomässigt och ekonomiskt beroende av. Var fjärde kvinna i Sverige som brutit upp ur en relation uppger att den förre mannen utövat fysiskt våld mot henne. Fysiskt våld är den vanligaste våldformen inom en parrelation. Utanför parrelationerna är det sexuella våldet vanligast. Mer än var tionde kvinna uppger att hon har utsatts för grövre sexuellt våld av en man hon inte haft en sexuell relation med. Både offer och förövare återfinns i alla grupper i samhället om man ser till utbildning, sysselsättning och geografiskt ursprung.

En del av våldet utgörs av enstaka händelser utomhus. Inomhusvåldet däremot, handlar oftast inte om enstaka händelser. Istället är det många gånger fråga om en process i vilken våldet gradvis ökar och blir ett normalt inslag i vardagen i de relationer där det förekommer.

Det är viktigt att se sambandet mellan våldets olika former, där grovt våld – mord och dråp – finns på samma skala som det våld som benämns som mindre grovt. Att slå ihjäl, att slå och att hota att slå finns på samma skala. Hot, våld och sexuella övergrepp är handlingar som inte kan renodlas från varandra. Gränserna är flytande mellan dem. Ett sexuellt övergrepp kan t.ex. även innebära fysiskt våld eller hotelser om våld. Hot om våld kan inte betraktas som något avskilt från eller mindre allvarligt än så kallat faktiskt våld.

Kvinnors erfarenheter av mäns våld måste sättas i ett sammanhang där kvinnors livsvillkor blir belysta. Att så många kvinnor fortfa-

rande har skäl att vara rädda för sin partner är en skräckfylld verklighet som kan liknas vid tortyr. Det är inte ovanligt att våldsutsatta kvinnor har olika hälsoproblem, att de äter medicin mot depressioner och att de har funderat på eller försökt att ta sitt liv.

Kunskaperna om våld mot kvinnor måste öka så att våldsutsatta kvinnor får ett adekvat bemötande av de myndigheter de kommer i kontakt med. Men också insikterna om den manliga kulturens koppling till våld mot kvinnor måste öka. Det är dokumenterat, både i forskning och i litteratur, att det våld som män riktar mot kvinnor ofta har sitt ursprung i och finner näring ur fördomar och föreställningar om mäns överordning och kvinnors underordning.

Det krävs självkännedom och civilkurage för att våga se den bistra sanningen och att agera både inom den privata och inom den offentliga sfären. Det som behövs är en kraftsamling mot våldet, där alla – både kvinnor och män – måste hjälpas åt.

Våldet mot kvinnor utgör ett hinder för den enskilda kvinnans rättstrygghet liksom det är ett hinder för den fortsatta utvecklingen mot jämställdhet mellan kvinnor och män, i samhället i stort liksom mellan enskilda män och kvinnor. En av förutsättningarna för att komma till rätta med våldet mot kvinnor är att män erkänner sitt ansvar för den rådande samhälls- och könsmaktsordningen.

Våld mot kvinnor är inte kvinnornas eget ansvar. Det är ett samhällsproblem som beror på vårt samhälles patriarkala samhällsstruktur, mäns överordning och kvinnors underordning, och som därmed är allas ansvar. Män måste liksom kvinnor erkänna och reagera mot våld mot kvinnor som förekommer i deras omgivning.

Sveriges jämställdhetspolitik

Regeringens mål för jämställdhetspolitiken är ett samhälle där kvinnor och män har samma rättigheter, skyldigheter och möjligheter på livets alla områden. Detta innebär:

- en jämn fördelning av makt och inflytande
- samma möjligheter till ekonomiskt oberoende

- lika villkor och förutsättningar i fråga om företagande, arbete, arbetsvillkor samt utvecklingsmöjligheter i arbetet
- lika tillgång till utbildning och möjligheter till utveckling av personliga ambitioner, intressen och talanger
- delat ansvar för hem och barn
- *frihet från könsrelaterat våld*

Ett jämställdhetsperspektiv skall genomsyra alla delar av regeringens politik. Alla ministrar har ett ansvar för jämställdhet inom sina respektive politikområden och jämställdhetsministern ansvarar för samordningen av jämställdhetsfrågorna. Denna strategi kallas med en internationellt vedertagen term för *gender mainstreaming*. I Sverige används uttrycken *integrering av ett jämställdhetsperspektiv* eller *jämställdhetsintegrering*. Eftersom jämställdhet mellan kvinnor och män skapas där ordinarie beslut fattas, resurser fördelas och normer skapas måste jämställdhetsperspektivet finnas med i det dagliga arbetet.

Att regeringen valt jämställdhetsintegrering som strategi utesluter inte en fortsatt prioritering av särskilda insatser för kvinnor eller män. Att arbeta med ett jämställdhetsperspektiv integrerat i verksamhet och beslutsfattande innebär att synliggöra var särskilda insatser behövs som mest. Regeringens ambition är att de särskilda insatserna då också ska få större och mer bestående effekter.

I slutdokumentet från FN:s fjärde världskvinnokonferens i Peking 1995 lyfts *gender mainstreaming* fram på ett nytt och genomgripande sätt. I så gott som varje kapitel i handlingsplanen finns en paragraf som ålägger regeringarna att arbeta med ett jämställdhetsperspektiv inom alla politikområden.

Utsatta kvinnor i patriarkala familjer – hedersrelaterat hot och våld

Många kvinnor och flickor lever i en vardag av ofrihet, tvång, hot eller våld. Mäns våld mot kvinnor utgör det mest extrema beviset på den obalans som råder i maktförhållandet mellan kvinnor och män. Utöver denna *grundläggande* orsak till mäns våld mot kvin-

Länsstyrelserna har till uppgift att samordna den statliga och kommunala verksamheten i länet och se till att regeringens och riksdagens beslut får önskade effekter. Länsstyrelsen för jämställdhetsfrågor skall vara ett stöd för länsstyrelsens ledning i arbetet med att införa ett jämställdhetsperspektiv inom alla verksamhetsgrenar.

Samhällsdebatten talar inte bara om jämställdhet mellan könen utan utgår i allt högre grad från en *feministisk* analys. Sveriges jämställdhetspolitik är numera feministisk och erkänner därmed existensen av den könsmaktsordning som innebär att kvinnor som grupp är underordnade män som grupp. Det är en nödvändig samhällsanalys som medför att regeringen bättre kan ta itu med orättvisorna mellan könen. För att kunna bekämpa könsorättvisor måste man först erkänna de strukturer som gör att de uppstår. Jämställdhetsministern har det övergripande ansvaret för den feministiska politiken.

I regeringens skrivelse "Jämt och ständigt" med handlingsplan för mandatperioden anges *fem fokusområden för jämställdhetspolitiken under denna tid. Ett av områdena är mäns våld mot kvinnor. En av jämställdhetsministrarnas viktigaste uppgifter är alltså att bekämpa alla former av mäns våld mot kvinnor - oavsett om det rör sig om hedersrelaterat våld, kvinnofridskränkning, prostitution eller handel med kvinnor och barn. Ett samhälle kan aldrig kalla sig jämställt så länge människor hotas, kränks och misshandlas på grund av sitt kön. Regeringens arbete mot mäns våld mot kvinnor utgår från insikten att våldet är den grövsta konsekvensen av den patriarkala samhällsstruktur som överordnar män och underordnar kvinnor.*

nor finns ytterligare en dimension – flickor eller unga kvinnor i strängt patriarkala familjer som lever under hot eller tvång. Integrations- och jämställdhetspolitiken är en viktig nyckel i arbetet med att motverka förekomsten av denna typ av förtryck i Sverige. Reger-

ingen anser också att flickor och kvinnor som drabbas av hedersrelaterat våld har särskilda

behov och behöver ett stöd från samhället som utgår från det.

RESULTAT

Resultatet av samtalen med intervjupersoner redovisas här utifrån frågeställningarna: *Hur omfattande är problematiken? Hur ser flickornas situation ut idag? Vem kommer i kontakt med flickorna och hur kan de få hjälp? Vilka svårigheter finns?*

Svaren från socialtjänsten och elevvården redovisas separat.

Flickornas behov av insatser redovisas under rubriken "Behov utifrån insatsområden".

Svaren redovisas allmänt och inte specifikt för att minimera möjligheten till identifikation. Generellt kan sägas att representanter för olika myndigheter och frivilliga organisationer samt enskilda personer har likartade uppfattningar och erfarenheter. Om det är någon yrkeskategori eller enskild person som har en speciell åsikt redovisas detta.

Alla intervjupersoner som inte är utsatta flickor eller flickor från referensgruppen kallas för intervjupersoner.

Hur omfattande är problematiken?

Vid intervjuerna har framkommit att det är ett fåtal fall av hedersrelaterat våld eller hot om våld som är kända i de undersökta kommunerna, en till två flickor i genomsnitt per kommun. I några kommuner menar man att problematiken ej förekommer då det inte finns så många invandrare bosatta i kommunen. Generellt kan sägas att det är kvinnojouren, elevvården, socialtjänsten och polismyndigheten som har den största erfarenheten av problematiken. Inom polismyndigheten använder man sig av annan brottsrubricering vilket gör att det är svårt att särskilja de brott som är av hedersrelaterad karaktär.

Barnets Ombud i Växjö, landstingspersonal, personal från Barn- och Ungdomspsykiatri (BUP), personal från integrationsenheterna i Karlskrona, Kalmar och Växjö har inte stött på problematiken i någon större omfattning. Migrationsverket i Hultsfred anger att det är omöjligt att ange eller uppskatta antalet utsatta flickor utifrån Migrationsverkets registre-

ringar. Våld inom familjen uppmärksammas av verkets medarbetare, oftast genom att den utsatte söker hjälp via verkets personal. Migrationsverket kan inte ge någon generell bild av flickornas situation men anser att gemensamt för många är att de lever under en hög stressnivå.

Migrationsverket i Alvesta (region Syd) svarar att de har träffat ett par asylsökande flickor som uppger hedersrelaterade skäl för ansökan om asyl men det är betydligt fler asylsökande pojkar som uppger hedersrelaterade skäl för ansökan om asyl.

Intervjupersonerna säger att det är svårt att ange hur stort mörkertalet är men att det finns ett stort antal flickor som lever i en stark patriarkal miljö och i ett ojämnt familjemönster. Många av dessa flickor mår psykiskt dåligt och är i behov av stödjande insatser.

Hur ser flickornas situation ut idag?

Vid intervjuerna har ett resonemang förts kring begreppet hedersrelaterat våld. Allmänt är att intervjupersonerna anser att det är svårt att definiera vad som är en hedersrelaterad företeelse. De menar däremot att det ofta förekommer olika former av kontroll och förtryck som är kopplat till den patriarkala strukturen och till flickans sexualitet med syfte att bevara hennes oskuld. Samtliga intervjupersoner uppger att det för flickorna är stora svårigheter att befinna sig i "två världar". De beskriver att flickorna får anpassa sig efter olika system. Ett i hemmet där flickan måste vara den "lydiga dottern" som passar småsyskonen och utför hushållsarbete och ett i skolan där flickan vill vara som de andra tonåringarna. I extremfallen innebär detta att flickan inte klarar av skolarbetet. En flicka har beskrivit att hon var tvungen att vara värdinna åt faderns gäster vilket innebär att hon inte orkade med skolan. Hon sov på morgonen eller letade upp ett vilrum på skolan för att kunna få sova ut. Flickan berättar att skolan trodde att hon hade börjat använda droger.

Intervjupersonerna berättar att flickorna inte får vara med kompisar efter skoltid utan måste gå direkt hem. Föräldrarna har skolschemat hemma och vet exakt när skolan slutar. I vissa fall vaktar bröderna på flickorna och ser till att de går direkt hem och inte talar med pojkarnas.

Föräldrarna bestämmer flickornas klädsel och vissa flickor får inte delta i gymnastiken eller följa med till badhuset. Flickorna får inte delta i undervisning om sex och samlevnad och ofta får de inte delta i lägeraktiviteter. Vissa flickor byter kläder innan de kommer till skolan eller på skolan för att vara mer klädda som sina kompisar. Några flickor måste ha slöja men tar sedan av den när de kommer till skolan.

Intervjupersonerna menar att flickorna inte kan berätta för sina kompisar eller för lärarna hur de egentligen har det utan måste hela tiden komma med lögnar och manipulera sin omgivning.

Många av intervjupersonerna säger att flickorna mår dåligt av att hela tiden försöka anpassa sig och att de måste ljuga för alla. Flickorna är rädda och oroliga för hur framför allt föräldrarna kommer att reagera om de får veta att de ljugar.

Några av flickorna som intervjuats säger att de har velat tala med någon vuxen om sin situation men att de inte vågat av rädsla för att familjen skall få veta att de har varit i kontakt med svenska myndigheter. En del av flickorna uttrycker att det är bättre att acceptera sin hemsituation och att vänta ut sin myndighetsdag.

Flickorna i referensgruppen berättar att de känner till flickor som inte får lov att tala med en kille. Dessa flickor är kontrollerade av sina bröder, de finns i närheten och bevakar flickorna. Här menar flickorna i referensgruppen att de har större frihet än dessa flickor så länge de resonerar med sina föräldrar. De kommer överens med dessa om vad som kan vara rimliga förhållningsregler. Detta innebär att de får vara ute på kvällar och umgås med kompisar om de vill. Flickorna säger att de har ganska stränga regler men att reglerna är upprättade i samförstånd. Reglerna är hårdare för dem än för deras bröder men detta beror på att de löper större risk för att bli utsatta för våld t.ex. våldtäkt.

En av flickorna berättar att ordet "pojkvän" inte finns i hennes kultur. Ordet behövs inte eftersom företeelsen inte finns. Man gifter sig med den man som man träffar eller med den man som föräldrarna valt. Den viktigaste anledningen till att man inte har en pojkvän är att man innan äktenskapet inte skall ha haft sexuella relationer.

Ingen av flickorna har pojkvän, däremot manliga vänner. De tror att föräldrarna skulle acceptera en pojkvän men att det skulle vara svårare att komma hem med en svensk pojkvän. En av flickorna säger: *"Mina föräldrar skulle säga att jag får göra som jag vill och vill jag förstöra mitt liv och få ett dåligt rykte genom att träffa en svensk så får jag göra det"*. Naturligtvis måste en pojkvän godkännas av föräldrarna

säger flickorna. En av flickorna tror att svårigheterna om hon gifter sig med en svensk pojkvän kan komma när de får barn. Hon menar att hon har en traditionell uppfostran medan däremot svenskar har en modern uppfostran. Idag försöker hon anpassa sig efter de olika kulturerna.

När det gäller hedersrelaterat våld menar flickor i referensgruppen att det inte finns i någon större omfattning. De tycker att det är negativt att massmedia skriver att det förekommer bland muslimer, att man blandar in religionen i något som handlar om seder och traditioner. När det är hedersrelaterat våld,

menar någon av flickorna, så handlar det om människor som kommer från landsbygden och som inte har utbildning. En av flickorna säger: *"Även föräldrar utan utbildning måste kunna skydda sina barn"*.

Flickorna menar att det är viktigt att förstå att koranen inte ställer sig bakom våld och framför allt inte det våld som är hedersrelaterat utan tvärtom. Religionen har stor betydelse i deras liv och det finns bud som är viktiga att följa bl.a. att flickan skall vara oskuld när hon gifter sig och att man inte skall dricka alkohol.

Vem kommer i kontakt med flickorna och hur kan de få hjälp?

Oftast tar flickan kontakt med elevvården eller annan skolpersonal. Flickan har då ett önskemål om att bara komma och tala om sin situation. Elevvården beskriver att de ofta hamnar i ett dilemma när de får så mycket kunskap om flickans situation att det borde leda till en anmälan till socialtjänsten. Flickan vill oftast inte detta och vid ett flertal tillfällen har flickan återtagit sin historia. Skolhälsovården beskriver att de oftast får finnas som ett stöd, lyssna och försöka hjälpa flickan att hantera sin situation. Detta ger flickorna "ett andrum" och ger dem en möjlighet att tala ut om sitt liv. Personalen upplever att den på det sättet kan hjälpa dem att "stå ut" och ge dem en möjlighet att samtala om sin livssituation. Flickorna kan själva komma fram till att de vill försöka förändra sin situation. Personalen hjälper då oftast till att förmedla kontakter bl.a. med socialtjänsten och/eller kvinnojourerna.

Några representanter från kvinnojourerna berättar att det är allt fler unga kvinnor med invandrarbakgrund som söker skydd. Oftast har de under en längre tid blivit misshandlade av sina bröder och/eller av fadern och det är i en akut hot- eller våldssituation som de söker hjälp från kvinnojourerna.

Kvinnjourerna kan erbjuda ett skyddat boende i avvaktan på annat boende. Kvinnojour-

erna upplever dock att flickan behöver mycket stöd och att det är svårt att lämna henne ensam i kvinnojourernas boende.

Kvinnjourerna vill poängtera den problematik som de kvinnor som blir hämtade utomlands för giftermål med en invandrare bosatt i Sverige kan ha utomlands. De är extra utsatta och isolerade här i Sverige eftersom de blir totalt beroende av mannen som oftast utövar en stark kontroll.

Om en flicka kommer i kontakt med t.ex. ungdomsmottagningen, BUP eller annan landstingspersonal och/eller BO i Växjö så kan de i regel erbjuda flickan stödjande samtal eller vara en förmedlande länk till socialtjänsten och/eller kvinnojourerna.

De intervjuade från elevvården menar att det är ett svårt övervägande om de skall göra en anmälan eller ej till socialtjänsten och/eller till polismyndigheten. De vill respektera flickans önskemål om att inte ta kontakt med socialtjänsten samtidigt som de är medvetna om att flickan far illa. De är också oroliga för socialtjänstens agerande då de upplever att det inom socialtjänsten inte alltid finns tillräckligt med kunskap och erfarenhet av problematiken. Några säger att de inte tycker att det finns någon förståelse varken för flickans situation eller för anmälarens situation inom socialtjänsten. De menar att det läggs ett stort

ansvar på flickan att bevisa allvaret i situationen. Detta kan innebära en ökad utsatthet både för flickan och för anmälaren då familjen kan anse att flickan har svikit dem genom att ta kontakt med myndigheter.

Andra beskriver att det inte händer något när man anmäler till socialtjänsten och att de saknar en återkoppling så att de vet att flickan har fått hjälp. Personalen känner sig maktlös om flickan tar tillbaka sina uppgifter till socialtjänsten. Flickan vågar inte stå för sina uppgifter till elevvårdspersonalen av rädsla för föräldrarna och deras agerande.

Flickorna beskriver att de länge har velat tala med någon vuxen men har inte vågat och/eller kunnat ta kontakt. Flickorna har på olika sätt fått ljuga hemma för att kunna få en möjlighet att ta kontakt med någon myndighetsrepresentant. De beskriver att de har fått lära sig att leva i skilda kulturer och att de har utvecklat strategier för att anpassa sig både till föräldrarnas mer traditionella syn och till skolans mer moderna syn. Ibland har det inneburit att flickorna kunnat ta del av det positiva i bägge kulturerna men oftast har det inneburit att flickorna har fått ljuga och smyga och även manipulera sin omgivning för att kunna hantera dubbelheten.

Flickorna har uttryckt en rädsla för hur det blir för dem om föräldrarna får veta att de har varit i kontakt med en myndighetsperson. Flickorna har ofta bett myndighetspersonen att inte ta kontakt med föräldrarna av rädsla för föräldrarnas reaktion och eventuella repressalier.

De ärenden som har blivit aktuella hos myndigheterna och/eller hos frivilligorganisationerna såsom kvinnojouren har i regel en hög komplexitet. Det har dröjt länge innan flickorna har sökt kontakt med någon vuxen och då är läget oftast akut. Flickan riskerar att bli bortgift, och/eller utsatt för förtryck, våld eller hot om våld. I de flesta fall när socialtjänsten får kunskap om förhållandena agerar de utifrån att det är en akut hot- och våldssituation. Om socialtjänsten bedömer att flickan har ett akut skyddsbehov görs ett omedelbart omhändertagande enligt LVU. Några av de flickor som Länsstyrelsen har intervjuat har

blivit placerade på något av landets skyddade boende eller på HVB-hem. Någon annan har blivit placerad i familjehem.

Socialtjänsten måste göra en bedömning om flickan skall bo hemma eller ej, vilket socialsekreterarna upplever som ett svårt övervägande. Socialsekreterarna beskriver att det är svårt att särskilja om det rör sig om en vanlig tonårsproblematik eller om det är en hedersrelaterad problematik. Om familjen har ett dysfunktionellt system är det också svårt att särskilja vad som är vad. Någon påpekar att ibland har flickorna ett beteende eller agerande som inte heller skulle accepteras av svenska föräldrar och att det då handlar om föräldrar som sätter adekvata gränser för sina barn.

Intervjupersonerna beskriver svårigheten att bedöma flickans situation och hur pass stor risk hon befinner sig i. Många tycker att det är svårt och inte självklart att ta kontakt med flickans föräldrar.

Polisen berättar att de arbetar utifrån ett riskbedömningsmaterial och de upplever att det fungerar mycket väl. De får en bild av flickans situation och hur pass stort hotet är. Om en bedömning görs att flickan lever under hot kan polisen på olika sätt erbjuda henne stöd såsom livvakt och/eller larmpaket. Polisen kan vara en förmedlande länk så att flickan får hjälp med skyddat boende och/eller skyddad identitet.

Flickorna säger att myndighetspersoner måste ta dem på allvar och tro mer på dem än på föräldrarna eftersom föräldrarna vet hur man skall bete sig mot myndighetspersoner. Föräldrarna förnekar oftast det som flickan har berättat. Flickorna säger att myndighetspersonen inte får vara alltför naiv och tro på föräldrarna. Flickorna säger att de inte kan lita på sina föräldrar i de här lägena. *"Jag måste alltid misstänka min pappa"* säger en av flickorna.

Några av intervjupersonerna menar att det även finns flickor som använder sig av den hedersrelaterade problematiken som skäl för att kunna komma hemifrån och för att få mer frihet. Intervjupersonerna menar att flickorna tror att om de kommer till en svensk familj så finns det inga regler alls. Även de intervjuade

flickorna beskriver hur de till en början trodde att det inte skulle finnas några regler alls i familjehemmet och att de blev förvånade när det fanns regler och gränser i familjehemmet. De berättar att de till en början hade svårt att hantera sin nyfunna frihet. Exempelvis var de

ute på kvällar och nätter och "klädde sig utmanande". De lärde sig så småningom att hitta en balans, ofta i samarbete med familjehemmet.

Vilka svårigheter finns?

Intervjupersonerna beskriver svårigheterna med att hitta de rätta insatserna för flickan och hennes familj. Det finns en önskan hos intervjupersonerna att arbeta med familjen och att låta flickan ha kvar sin familj. De vill även finna arbetsmetoder för att arbeta med familjen under tiden som flickan är placerad så att hon har kvar någon form av relation till sin familj. En av svårigheterna är att familjen ofta känner att familjehedern är hotad genom att flickan lämnat ut familjens situation till de svenska myndigheterna. Familjen känner sig kränkt och vill absolut inte samarbeta eller ens träffa socialtjänsten. I vissa fall beskriver socialsekreterarna, som oftast är kvinnor, att männen i familjen uttrycker ett förakt och att mötena därför kan upplevas som obehagliga och hotande.

Om socialtjänsten gör en placering av flickan så kan detta innebära att familjen helt tar avstånd från henne.

En annan sida av problematiken är att flickan inte alltid är medveten om vad det kan innebära att lämna familjen och vilka följder det kan få i form av ensamhetskänslor och tillhörlighetsförlust. Intervjupersonerna menar att det är mycket viktigt att flickan medvetandegörs om detta.

Några av socialsekreterarna säger att om flickans hotsituation inte är alltför dramatisk har de med hjälp av samtal kunnat nå ett samarbete med familjen. Det har då handlat om att föra ett resonemang kring hur det är att vara förälder i Sverige med vår lagstiftning och vår ungdomskultur. Några beskriver fall där det inledningsvis har handlat om att placera flickan för att tillgodose skyddsbehovet men att det under placeringstiden har varit möjligt att nå ett samarbete med föräld-

rarna. I något fall har föräldrar beskrivit att de har känt sig maktlösa och att de inte har vetat hur de skall bete sig mot sitt barn. De har varit rädda för vad de svenska ungdomarna får göra och har velat skydda sitt barn mot "den svenska friheten".

En annan svårighet som bl.a. kvinnojourerna beskriver är att bibehålla hemliga adresser för flickorna. Ofta så finns det släkt och vänner som kan känna igen flickan och som rapporterar till familjen var hon befinner sig. Intervjupersonerna beskriver att familjen/slakten på olika sätt försöker nå flickan och försöker påverka henne att återvända hem.

Ytterligare en aspekt av det problematiska i skyddssituationen är offentlighetsprincipen. Skolan säger att de vet att en flicka är hotad och när då någon kommer och frågar efter uppgifter om henne så kan det vara svårt att hantera. Det är också svårt att ge flickan ett totalt skydd då det ofta finns brister i hanteringen av olika register som gör att uppgifter om henne kan lämnas ut av misstag.

Intervjupersonerna beskriver att det inte är ovanligt att flickan som är placerad med skyddade personuppgifter själv tar kontakt med sin familj den dagen eller året hon fyller 18 år och återvänder hem.

I kontakten med flickan och hennes familj är det viktigt att det inte blir några missförstånd i kommunikationen. Oftast behövs det tolk för att öka förståelse mellan familjen och myndighetspersonen. Intervjupersonerna vill poängtera betydelsen av hur familjen och flickan uppfattar tolken. Denna kan nämligen ha en anknytning till familjen vilket gör att flickan inte känner förtroende för tolken. Övriga familjemedlemmar kan av olika orsaker uppleva tolken som icke pålitlig. Intervjupersoner-

na menar att det kan finnas tillfällen då det är bäst att anlita en tolk som inte har någon lokal anknytning.

I detta sammanhang vill intervjupersonerna att man även skall uppmärksamma pojkarnas situation som också kan vara problematisk. Det kan vara så att de vill låta sina systrar få större frihet men att de har fått order hem-

ifrån att bevaka sina systrar. De kan ha svårt att förklara detta för sina skolkamrater. Pojkarna får ofta ha svensk flickvän men även de måste sedan gifta sig med en flicka från sin egen krets. Även pojkarna kan utsättas för hot och våld om de försöker bryta mot släktens seder och bruk.

ENKÄTSVAR-ELEVVÅRDEN

Blekinge läns skolor

I Blekinge län skickades 18 förfrågningar ut till länets högstadie- och gymnasieskolor samt till Blekinge tekniska högskola. 14 enkäter besvarades. I åldersgruppen upp till 18 år

hade man under 2002 mött två flickor, under 2003 fem flickor. I åldersgruppen 18-25 hade man under 2002 mött två kvinnor och under 2003 en kvinna.

Kalmar läns skolor

I Kalmar län skickades 43 förfrågningar ut till länets högstadie- och gymnasieskolor samt till vuxenutbildningen och Högskolan i Kalmar. 21 enkäter besvarades. I åldersgruppen upp

till och med 18 år hade de mött en flicka under 2002 och en flicka under 2003. I åldersgruppen 18-25 hade man mött en kvinna under 2002.

Kronobergs läns skolor

I Kronobergs län skickades 36 förfrågningar ut till länets gymnasieskolor (ej till grundskolorna inom Växjö kommun då besked gavs att det inte finns några skolkuratorer på dessa skolor) samt till Växjö universitet. 23 enkäter

besvarades. I åldersgruppen upp till 18 år redovisas sex till åtta flickor under 2002 och tre till fyra under 2003. I åldersgruppen 18-25 redovisas en kvinna under 2002 och två under 2003.

ENKÄTSVAR-SOCIALTJÄNSTEN

För en fullständig redovisning se bilagorna
"Redovisning av enkätsvar/socialtjänsten"

Blekinge läns socialtjänst

Samtliga kommuner i Blekinge besvarade enkäten. I åldersgruppen upp till 18 år hade det under 2002 inkommit sex ansökningar/anmälningar till socialtjänsten där orsaken varit hedersrelaterat hot om våld, under 2003 inkom tre ansökningar/anmälningar. I samtliga ärenden inleddes utredning. Under 2002 gjordes två polisanmälningar, inga under 2003. Tre av flickorna omhändertogs enligt 6 §

LVU under 2002, en flicka under 2003. Två ansökningar enl. LVU gjordes till länsrätten under 2002 och en under 2003. Tre av flickorna behövde skydd med stöd av 14 § 2:a stycket LVU.

I åldern 18-25 hade socialtjänsten under 2002 haft kontakt med sju kvinnor och under 2003 med tre till fyra kvinnor.

Kalmar läns socialtjänst

Alla kommuner utom Västervik besvarade enkäten. I åldersgruppen upp till 18 år hade det under 2002 inkommit åtta ansökningar/anmälningar till socialtjänsten där orsaken varit hedersrelaterat hot om våld, under 2003 inkom tolv anmälningar/ansökningar. I fem av ärendena inleddes utredning under 2002 och fem under 2003. Under 2002 gjordes tre förhandsbedömningar som ej resulterade i utredning. Under 2002 gjordes fem polisanmälningar, under 2003 gjordes fyra anmäl-

ningar. En flicka omhändertogs enligt 6 § LVU under 2002 och fyra flickor under 2003. Under 2002 gjordes en ansökan om vård enl. LVU. Under 2003 gjordes fyra ansökningar. Fyra av flickorna behövde skydd med stöd av 14 § 2: a stycket LVU.

I åldern 18-25 år hade socialtjänsten under 2002 haft kontakt med fyra kvinnor och under 2003 med fem kvinnor.

Kronobergs läns socialtjänst

Samtliga kommuner i Kronobergs län har besvarat enkäten. I åldersgruppen upp till 18 år hade det under 2002 inkommit en ansökan/anmälan till socialtjänsten där orsaken varit hedersrelaterat hot om våld, under 2003 inkom tre anmälningar/ansökningar. I samtliga ärenden inleddes utredningar. Under 2002 gjordes en polisanmälan och under 2003 gjordes en polisanmälan. En flicka omhändertogs enl. 6 § LVU under 2002. En ansökan om

vård enligt LVU gjordes under 2002 och en ansökan om vård under 2003. En av flickorna behövde skydd med stöd av 14 § 2:a stycket LVU.

I åldern 18-25 år hade socialtjänsten under 2003 haft kontakt med en kvinna.

BEHOV UTIFRÅN INSATSOMRÅDEN

Skyddat boende

Intervjupersonerna har varierande synpunkter på om det behövs ett skyddat boende eller ej. En del anser att underlaget är för litet för att det skall behövas ett skyddat boende i våra tre län. De menar dock att om flickan befinner sig i akut hotsituation och är i behov av ett totalt skydd så är det viktigt att det finns platser på skyddat boende i landet och att man vet hur man får en plats.

Sedan slutet av november 2003 finns det ett skyddat boende i Kronobergs län, Alfa & Omega, Mohtaram. Målgruppen för boendet är invandrarflickor med behov av vård, omsorg eller skyddat boende i åldern 13-20 år. Det finns plats för fem flickor.

De som anser att det behövs ett boende har olika uppfattning om vilken form av boende som behövs för flickorna. De har olika förslag. Ett förslag är ett skyddat boende med inslag av självständighetsträning. Flickorna har ett behov av att träna upp sin självständighetsförmåga och förmåga att ta ansvar för t.ex. ekonomi. Flickorna har inte rört sig ute i samhället själva och har därför oftast ingen uppfattning om hur samhället fungerar, vem som har ansvar för vad etc. Oftast har flickorna brister i sin skolgång p.g.a. sin hemsituation.

Några önskar att det fanns en möjlighet att placera hela familjen på ett boende. Detta för att kunna arbeta behandlingsinriktat med hela familjen.

Intervjupersonerna är överens om att flickorna behöver få en ny grupptillhörighet innan de kan bo i en egen lägenhet, för att motverka isolering och ensamhetskänslor. De saknar sin familj och är i regel inte fullt ut medvetna om vad det kommer att innebära att leva utan sin familj. Intervjupersonerna menar att flickorna oftast har haft en mycket nära relation med modern vilket gör det extra svårt för flickorna att bryta med denna.

Flickorna själva beskriver att det var svårt i början eftersom de saknade sin familj och att

familjen via olika kontakter försökte påverka dem att återvända hem. Flickorna beskriver att familjen försökte övertala dem att komma hem dels genom att säga att om de kom hem så blev de förlåtna och att de naturligtvis inte behövde gifta sig med den tilltänkte mannen eller att de skulle få större grad av frihet. Om detta inte fungerade så försökte de få flickan att komma hem genom att ge henne dåligt samvete, som att säga att de mår dåligt av att hon har lämnat dem, modern har blivit sjuk, hon har förstört för hela familjen etc. I dessa lägen är det extra viktigt att flickan får stöd och hjälp för att kunna hantera situationen. En av flickorna berättar att den bästa hjälp hon fick av socialtjänsten var just när hon blev placerad enl. LVU för att hon ville återvända hem. Hon var upprörd då men idag beskriver hon att det var det bästa som kunde hända henne.

Om man skall ha någon form av skyddat boende så anser de flesta av intervjupersonerna att detta bör finnas i något av de tre länen eller i södra Sverige. Personalen bör ha en specialkompetens kring problematiken. Några finns som tidigare beskrivits ett skyddat boende i Kronobergs län.

När det gäller familjehemmen så anser intervjupersonerna att det vore bra med en familjehemsbank. De som blir familjehem åt flickor med denna problematik skall ha kunskap och förståelse för den speciella situation som flickan befinner sig i samt kunna hantera den ambivalens som flickan oftast har.

De menar att familjehemmet även måste kunna förstå vad det innebär att ha skyddade personuppgifter. Familjehemmet måste även ha en förståelse för hur det är att leva under hot och i ständig rädsla och de måste kunna hjälpa flickan att hantera sin situation. Familjehemskonsulenterna i Blekinge anser att socialsekreterare måste ha kunskap och förståelse för problematiken för att kunna ge familjehemmet stöd.

I intervjuvären framkommer olika uppfattningar om huruvida familjehemmet skall vara en invandrarfamilj eller ej. Några tror att det kan upplevas negativt av flickan med ett utländskt familjehem eftersom det kan finnas en viss kontakt mellan familjehemmet och den biologiska familjen och att flickan riskerar att komma in i ett nytt patriarkalt mönster. Några menar att det är positivt eftersom flickan känner sig hemma och att familjehemmet lättare kan etablera en kontakt med den biologiska familjen. Andra menar att det inte fungerar eftersom det kan innebära en hög skamkänsla för ursprungsfamiljen. Det krävs en noggrann bedömning om vad som är lämpligast för den enskilda flickan utifrån hennes specifika familjesituation.

Viktigt är att familjehemmen är väl förberedda och att de har specifik kunskap om problematiken och förmår att bemöta flickorna och eventuellt deras familj på ett korrekt sätt. Familjehemsmodern som jag intervjuade uttryckte att det är oerhört viktigt att mannen i familjen är väl förberedd och att han inser att han kan få en stor betydelse för flickan och hennes identifikationsprocess. Mötet med familjehemsfadern kan innebära en ny uppfattning om mansrollen för flickan och hur man som ung kvinna kan relatera till en man. Oftast har flickan en uppfattning om mannen som en auktoritär person som man måste lyda och hon kan bli förvånad över att en gränssättning kan ske utan aggressivitet. Detta innebär en kunskap som flickan sedan kan ta med sig i andra relationer med män.

Utbildning av personal

Alla är överens om att utbildning är grunden för den som i sitt arbete möter flickor med denna problematik. Det är viktigt att skapa en förståelse för problematiken. Det kan endast ske om kunskap ges kring hedersproblematiken. Vad innebär hedersbegreppet? Vilka konsekvenser kan det få för flickan? Vilka olika traditioner och seder finns och vad innebär dessa för agerandet i familjen? Intervjupersonerna poängterar även vikten av att få en förståelse och kunskap om pojkmarnas situation. Det är viktigt att få en utökad kulturkompetens och att få en kunskap om hur familjesystemet fungerar och hur detta påverkar synen på kvinnan och mannen samt synen på barnen och barnuppfostran. Kunskap behövs om hur myndighetspersoner kan hantera "kulturkrockar" utan att verka fördomande och med en ödmjukhet inför människor med olika värdegrunder. Viktigt är att öka kunskapen om våld i hemmet överhuvudtaget.

Socialtjänsten efterlyser kunskap om hur man gör bra bedömningar av hotsituationen i alla skeden av ärendet. Kunskapen om riskbedömning behövs inte bara innan flickan placeras utan även under placeringstiden.

Socialtjänsten måste göra kontinuerliga bedömningar om flickan kan ha en kontakt med sin familj eller inte. I detta arbete bör även en bedömning göras av vad som är tonårsproblematik och vad som är hedersrelaterad problematik. Viktigt är att få kunskap om hur man sorterar ut de olika begreppen. Vad är hedersrelaterat? Vad är dysfunktionellt? Vad är annan social problematik? Vad är tonårsrevolt? Vad innebär ett ojämnt familjemönster för flickorna?

Socialtjänsten uttrycker ett behov av redskap för att de skall kunna göra en bedömning om det finns ett omedelbart skyddsbehov för flickan eller ej.

Intervjupersonerna menar att de behöver få en ökad juridisk kunskap och en kunskap om hur flickornas rättssäkerhet säkerställs. Hur kan flickan skyddas under den rättsliga processen? Hur kan flickans säkerhet garanteras?

De vill lära sig att tolka signaler från de flickor som inte tar kontakt med någon vuxen och lära sig att förstå de bakomliggande mekanismerna.

Samordning av myndigheternas arbete

Samtliga uttrycker att det finns ett behov av samordning och samverkan mellan myndigheter och mellan myndigheter och frivilligorganisationer. Det viktigaste är att kunskapsnivån ökar så att det finns en större beredskap att möta flickorna och deras familjer. Intervjupersonerna menar att de måste veta att det finns resurser och insatser att tillgå. Det bör inom varje myndighet finnas rutiner för hur personalen skall agera när en flicka tar kontakt och vem man skall vända sig till. Det skall inom organisationen finnas en beredskap för att stödja den personal som kommer i kontakt med flickan och hennes familj. Ofta är situationen komplex och riskbedömningen svår och i detta skede är det av stor vikt att det finns stöd och eventuell extern handledning åt personalen. Det måste även finnas en plan för hur eventuellt hot om våld skall hanteras och hur detta påverkar den berörda personalen och dennes professionella agerande. Här menar intervjupersonerna att tjänstemannen måste ha någon att tala med och att det finns någon som har tid att lyssna. Någon säger *"Hur svårt är det att vara professionell när hoten rör din egen familj?"*

Intervjupersonerna talar om behovet av *specialistteam* där representanter från olika yrkeskategorier ingår t.ex. från polismyndig-

heten, socialtjänsten, skolpersonal, personal från sjukvården samt referenspersoner med spetskompetens såsom personer med utländsk härkomst gärna med egen erfarenhet av problematiken eller kvinnojourspersonal. Personerna som skall ingå i teamet skall ha ett intresse och engagemang i frågan. De som ingår i teamet skall skaffa sig en omfattande specialistkompetens och kunskap i ämnet. De skall kunna hjälpa till så att främst socialtjänsten men även andra verksamheter kan göra en bra riskbedömning.

Teamet skall fungera konsultativt och man skall kunna ta kontakt med teamet för råd och stöd. Teamet skall även ha kunskap om vilka resurser som finns att tillgå i landet t.ex. boende, behandlingsalternativ etc.

Intervjupersonerna anser att de kvinnovåldsgupper och övriga samverkansgrupper som finns bör användas i detta arbete.

Intervjupersonerna tycker även att det bör finnas diskussions- och erfarenhetsgrupper inom samma yrkeskategori och mellan olika yrkeskategorier. De vill kunna dela erfarenheter, resonera om och diskutera kring olika värderingar och hur detta påverkar handläggning och bemötandet av flickan och hennes familj.

Information och attitydpåverkan

Intervjupersonerna är överens om att det är mycket viktigt med informations- och attitydpåverkan på olika nivåer. Flickorna själva säger att det viktigt att t.ex. skolan tar upp frågan om hur man kan ha det i olika familjer och i olika kulturer. Skolan bör rekommendera alla och främst flickor med utländsk bakgrund att läsa böcker om hedersrelaterat våld. Flickorna menar att detta skapar en medvetenhet om de yttersta konsekvenserna och att detta kanske gör att flickorna agerar.

Många av intervjupersonerna efterlyser tjej- och killgrupper där man kan ha olika värderingsövningar kring mans- och kvinnoroller men påtalar också vikten av att diskutera sex

och samlevnad eftersom intervjupersonerna upplever att många av ungdomarna inte vet hur kroppen fungerar. Många av pojkarna verkar ha pornografiska filmer som förebilder.

Intervjupersonerna säger att arbetet med flickorna och deras självförtroende och självkänedom är ett annat område som i förebyggande syfte bör vara prioriterat. Ett annat är att arbeta med pojkarna och deras värderingar för att uppnå ett mer jämställt tänkesätt. Intervjupersonerna talar om behovet av föräldragrupper och föräldrautbildning där föräldrarna kan resonera om fördomar och olika syn på barnuppfostran.

Insatser för invandrarungdomar med annan sexuell läggning

Intervjupersonerna har inte i någon större utsträckning mött invandrarungdomar med annan sexuell läggning. I de få fall de har träffat ungdomar med en homosexuell läggning så upplever de att det är tabubelagt och känsligt. Intervjupersonerna uppfattar det som att

dessa ungdomar är mycket utsatta och att det inte finns någon tolerans alls för en homosexuell läggning i många utländska familjer. En kurator som diskuterat ämnet med några invandrarungdomar fick svaret "*homosexualitet finns inte hos oss*".

Förebyggande insatser

Många talar om betydelsen av en bättre *integration* och att tidigt och kontinuerligt informera och diskutera kring skyldigheter och rättigheter i Sverige. Man bör tidigt och fortlöpande informera om Sveriges lagar men även om mänskliga rättigheter och om mannens och kvinnans lika värde. Intervjupersonerna menar att myndighetspersonal inte skall ta hänsyn till kultur, seder eller traditioner när det gäller exempelvis våld och/eller hot mot barn. Det är mycket viktigt att samhället tydliggör att det i Sverige inte är acceptabelt med aga och/eller förtryck. Skolan är mycket betydelsefull för flickorna och här är det av stor betydelse att skolplikten efterlevs. Det är mycket viktigt att skolpersonalen får utbildning, tid och stöd i att utveckla metoder för att möta de utsatta flickorna.

Intervjupersonerna talar även om *segregationen* och hur negativt det kan vara att bo i ett bostadsområde där det nästan inte alls bor några svenskar. Många säger att detta innebär ett bevarande av det gamla landets traditioner och seder, ibland t.o.m. en förstärkning. Många flickor beskriver att de har fått mycket hårdare regler och krav på sig här i Sverige än i hemlandet. Flertalet intervju personer talar om vikten av att förstå faderns situation i egenskap av familjens överhuvud vars makt-situation förändras när familjen kommer till Sverige. Barnen börjar skolan och kommer på ett naturligare sätt in i det svenska samhället än föräldrarna. Modern har oftare än fadern en kontakt med samhället genom att barnen går i skolan. Fadern får kanske inte något arbete. Han kan därigenom bli ytterligare isolerad från det svenska samhället.

Intervjupersonerna menar att det skulle kunna underlätta för flickorna om pappan kom ut i det svenska samhället och fick ett arbete med svenska arbetskamrater.

Några menar att en förebyggande insats skulle kunna vara att erbjuda svenska värdfamiljer eller kontaktfamiljer åt invandrarna när de kommer till Sverige. På det sättet skulle man få en naturlig inslussning i det svenska samhället. Intervjupersonerna anser att man måste ha ett helhetsperspektiv och att man måste arbeta på alla nivåer parallellt samt erbjuda familjen hjälp i ett tidigt skede. Det handlar om hela familjens livssituation såsom bostaden, arbetssituationen för föräldrarna, barnomsorg och skolgång för barnen, föräldrautbildning och kunskap om hur svenska samhället fungerar och ett gemensamt resonemang kring barnuppfostran. Intervjupersonerna menar att föräldrautbildningen bör vara gemensam för bägge föräldrarna. Det är dock minst lika betydelsefullt att det finns ett forum för både männen och kvinnorna där de ges ett utrymme att resonera utifrån sina nya livsvillkor.

Flickorna själva uppger att ett stort bekymmer är att föräldrarna inte har någon kunskap om den svenska ungdomskulturen utan att de utgår från förutfattade meningar om hur svenska ungdomar är och att de då är rädda för hur flickorna skall agera. Detta menar flickorna skapar mycket oro och rykten och skvaller som endast är negativt. Ofta stämmer inte skvallret och flickorna far mycket illa av ryktena.

SAMMANFATTNING OCH SLUTSATS

Kartläggningen visar att det i de tre länen, Blekinge, Kalmar och Kronoberg inte finns många för myndigheterna kända flickor som är eller har varit utsatta för hedersrelaterat våld eller hot om våld. De flickor som man har mött har emellertid befunnit sig i en allvarlig hot- och/eller våldssituation. Problematiken har varit komplex och det har funnits svårigheter främst för socialtjänsten att göra bedömningar av flickans behov av skydd och av ytterligare insatser.

En beskrivning ges av att det finns många flickor som lever i en miljö där de är starkt kontrollerade och bevakade av familjen. Dessa flickor har en situation där de måste anpassa sig efter olika system, ett i hemmet och ett i skolan. Detta innebär att många av flickorna lever i en dubbelhet och förljugenhet som troligtvis påverkar dem negativt.

Kartläggningen visar vidare att det finns tre nivåer av problematiken som det är viktigt att beakta. Det handlar om den övergripande samhällsnivån där vikten av en god *integration* betonas. Ett arbete som innefattar en kontinuerlig information om lagar, skyldigheter och rättigheter i Sverige men även utbildning i hur det är att leva, bo och vara förälder i Sverige efterlyses.

Betydelsen av att arbeta *förebyggande* poängteras, att uppmärksamma situationen för de flickor som lever i en starkt kontrollerad miljö och att kunna arbeta med informations- och attitydförändrande insatser t.ex. tjej- och killgrupper.

Slutligen de flickor som befinner sig i en *akut* vålds- och hotsituation och att deras behov av omedelbart skydd i form av skyddat boende etc. tillgodoses.

Grunden för att kunna nå och hjälpa flickorna och deras familjer är kunskap och förståelse för problematiken. I de tre länen finns stora kunskapsbrister. Det finns ett stort behov av en baskunskap hos myndigheter och hos frivilligorganisationer. Viktigt är att det även finns människor med specialistkompetens som man kan vända sig till vid behov av konsultation eller kunskap om vilka resurser som finns att tillgå. Det är av stor vikt att det inom varje myndighet finns en beredskap så att personalen vet hur den skall agera om de möter en flicka med denna problematik.

Problematiken skapar ett behov av att få resonera om erfarenheter, värderingar och fördomar.

FÖRSLAG PÅ ÅTGÄRDER

Länsstyrelserna i Blekinge, Kalmar och Kronobergs län föreslår att det avsätts medel åt länsstyrelserna för en *samordnare på 50 %* som fr.o.m. hösten 2004 till hösten 2006 kan arbeta med att höja kompetens och kunskapsnivån i de tre länen. Samordnaren skall ha en sammanhållande och utvecklande roll.

Länsstyrelsen föreslår även att det avsätts medel åt länsstyrelserna för att arbeta med *kunskapshöjande aktiviteter* inom de tre länen.

Det kan handla om att via kunskapsseminarium höja kompetensen och förståelsen för problematiken. Det kan också handla om att bilda diskussions- och erfarenhetsgrupper.

Vidare föreslår länsstyrelserna att det bildas ett *specialistteam* bestående av olika yrkeskategorier i de tre länen som har en specifik kunskap i problematiken. Specialistteamet skall fungera konsultativt och ha kunskap om de resurser som finns att tillgå i landet. Tea-

met skall arbeta med att ta fram handlingsplaner för bl.a. socialtjänsten. Teamet skall följa det nationella arbetet som bedrivs kring problematik och vara uppdaterade kring arbetet med riskbedömningsmaterial främst för socialtjänsten. Det skall kunna förmedla denna kunskap vidare till berörda organisationer/myndigheter. Ett viktigt uppdrag för teamet bör vara att få en kunskap om vilka metoder som har varit verksamma i arbetet berörda myndigheter. De skall i samarbete med familjehemskonsulenterna och andra

ansvariga för familjehem, skapa en familjehemsbank i de tre länen. Specialistteamet bör även kunna utgöra resurs för att utbilda och handleda familjehem.

Länsstyrelserna föreslår att det avsätts utvecklingsmedel för arbete med förebyggande insatser och attitydpåverkansinsatser t.ex. tjej- och killgrupper samt olika former av föräldrautbildning.

SAMMANFATTNING AV NATIONELL RAPPORT

Länsstyrelserna i Skåne, Stockholm och Västra Götaland har sammanställt kartläggningarna för övriga länsstyrelser. En uppbyggnad av skyddat boende i de tre storstadslänen pågår. Denna beräknas ge ca 60 nya platser vid slutet av 2004. Övriga länsstyrelser påtalar ett behov av skyddat boende i övriga län. De efterfrågar en länsövergripande och nationell samordning av skyddat boende.

Länsstyrelserna i Skåne, Stockholm, Västra Götaland har stöttat kommunerna för att ta fram handlingsplaner för att motverka hedersrelaterat våld. De har även givit stöd åt kommunernas kompetensutveckling och till frivilligorganisationernas attitydförändrings-, jämställdhets- och samverkansarbete.

I Västra Götaland har ett expertteam bildats med utåtriktade insatser såsom utbildning, konsultationer m.m.

Samtliga storstadslänsstyrelser har arbetat med stöd åt och utbildning tillsammans med skolan.

Länsstyrelserna i Skåne, Stockholm och Västra Götaland föreslår att följande områden prioriteras:

- Fortsatt uppbyggnad av skyddat boende , färdigt 2006
- Nationell samordning av olika former av boende
- Samordnad nationell strategi för hur det långsiktiga förebyggande stödarbetet skall bedrivas
- Resurser för att stärka flickornas självkänsla och ge dem strategier och kraft för att klara sin situation
- Informations- och attitydpåverkande insatser
- Insatser för ungdomar som på grund av sin sexuella läggning utsätts för hedersrelaterat hot eller förtryck
- En översyn av lagstiftning och rättstillämpning, bemötandet av brottsoffer
- Regionala utbildningsinsatser
- Uppbyggnad av kunskapsbank
- Utökad samverkan mellan främst skola, socialtjänst, sjukvård och polis.

FÖRTECKNING ÖVER BILAGOR

Intervjuer	Bilaga 2-3
Underlag vid intervjutillfället.....	Bilaga 4
Enkät till elevvården upp till 18 år	Bilaga 5-8
Enkät till elevvården 18-25 år	Bilaga 9-10
Enkät till socialtjänsten upp till 18 år.....	Bilaga 11-13
Enkät till socialtjänsten 18-25 år	Bilaga 14-15
Skolor som besvarat enkät.....	Bilaga 16-18
Brev till invandrarorganisationer	Bilaga 19
Utskick invandrarorganisationer	Bilaga 20-21
Aktiviteter	Bilaga 22
Litteraturförteckning	Bilaga 23-24
Redovisning av enkätsvar/socialtjänsten.....	Bilaga 25-37
Artiklar.....	38-47

Intervjuer

Bilaga 2-3

Kvinnojourerna

Blekinge: Karlskrona, Karlshamn, Ronneby, Olofström, Sölvesborg inkl telefonsamtal med Tjejjouren i Karlskrona

Kalmar: Kalmar samt tjejjouren, Hultsfred

Kronoberg; Ljungby och Växjö

Skolsköterskor

Blekinge: Karlshamn, Mörrum, Karlskrona, Olofström

Kalmar: Högsby, Hultsfred, Mönsterås, Oskarshamn, Vimmerby

Kronoberg: Alvesta (två representanter), Älmhult, Tingsryd, Lessebo, Växjö.

Socialtjänsten

Blekinge Karlskrona, Ronneby, Olofström (två representanter), Sölvesborg, Intervju med representant från Karlshamn per telefon samt inhämtat underlag.

Kalmar Vimmerby, Högsby, Oskarshamn, Nybro, Kalmar

Kronoberg Växjö och Alvesta

Skolkuratorer

Blekinge: Olofström, Karlskrona, Ronneby, Karlshamn

Kalmar: Kalmar

Kronoberg: Växjö, Alvesta

Polismyndigheten

Blekinge: Karlskrona

Kalmar: Oskarshamn

Kronoberg: Växjö

Integrationssekreterare/team

Blekinge: Karlskrona (intervju med integrationsstrateg)

Kalmar: Kalmar (intervju med integrationsteamet)

Kronoberg: Växjö (intervju med integrationssekreterare och medarbetare)

Ungdomsmottagningen

Bleking: Olofström, Karlshamn

Kalmar: Kalmar

Kronoberg: Svar från Växjö Ungdomsmottagning samt Sesammottagningen

Intervju med

Landstingspersonal

Personal FOKUS i Kalmar

Barnets Ombud i Växjö

Utländsk kvinna på Panncentralen i Växjö (kvinnor emellan)

Ordförande för arabiska kvinnoföreningen i Växjö

F.d. familjehemsmoder

Intervju med åtta flickor med utländsk bakgrund

Intervju med Utsatt flicka A

Utsatt flicka B

Utsatt flicka C

Utsatt flicka D

Familjemedlem till flicka D

Intervju med kvinna med egen erfarenhet av problemtiken

Enskilda intervjuer med två socialsekreterare

Svar från

BUP i Kalmar

BUP i Växjö

Migrationsverket i Alvesta

Migrationsverket i Hultsfred

Speciallärare i Kalmar

Rädda Barnen i Växjö

Familjehemskonsulenterna i Blekinge

Telefonsamtal med

Flyktingsekreterare i Karlshamn

Tjejjouren i Karlskrona

LÄNSSTYRELSEN
BLEKINGE LÄN

LÄNSSTYRELSEN
KALMAR LÄN

LÄNSSTYRELSEN
I K R O N O B E R G S L Ä N

Bilaga 4

Underlag vid intervjutillfället

Har Ni kommit i kontakt med flickor (upp till och med 25 år) som lever i patriakala familjer och som riskerar att utsättas för hedersrelaterat hot och våld under det gångna året (2003)?

Hur många flickor i ovannämnda grupp har Du /Ni kommit i kontakt med under Din/ Er yrkesverksamma tid?

I vilken ålder är de?

Hur har Ni fått kännedom om flickornas situation?

Hur ser deras situation ut?

Vilka behov har de?

Vad kan Ni erbjuda flickorna för hjälp?

Vilka svårigheter har Ni mött i kontakten med flickorna och deras familj?

Om Ni inte har mött några svårigheter, vilka svårigheter kan Ni se?

Vilka behov finns av

- Skyddat boende
- Utbildning av personal
- Samordning av myndigheternas arbete
- Nätverk
- Information och attitydpåverkan
- Insatser för ungdomar med annan sexuell läggning
- Övrigt

4) I hur många fall har Ni gjort en anmälan till socialtjänsten ?

5) Med vilka organisationer och myndigheter har Ni samverkat med kring problematiken?

b) Hur upplever Ni att samverkan har fungerat?

6) Vilka insatser är verksamma, enligt Er erfarenhet, för denna problematik?

7) Vilka svårigheter har Ni stött på i arbetet med flickan?

Övriga kommentarer

Namn:

Befattning:

Skola/or

Tack för hjälpen!

Enkät till Skolkuratorn/skolhälsovården

Utsatta unga kvinnor 18-25 år i patriarkala familjer

1. Hur många unga kvinnor 18-25 år har haft kontakt med skolkuratorn under 2002 där orsaken varit hot om våld eller våld riktade mot kvinnorna själva från någon i deras ursprungsfamilj eller släkt?

b) Hur många unga kvinnor 18-25 år har haft kontakt med skolkuratorn under 2003 (tom november månad) där orsaken varit hot om våld eller våld riktade mot kvinnorna själva från någon i deras ursprungsfamilj eller släkt?

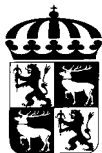
2. Vilket stöd har Du som skolkurator har kunnat erbjuda?

3) Med vilka organisationer och myndigheter har Du som skolkurator samverkat med kring problematiken?

4) Vilka insatser är verksamma, enligt Er erfarenhet, för denna problematik?

LÄNSSTYRELSEN
BLEKINGE LÄN

LÄNSSTYRELSEN
KALMAR LÄN

LÄNSSTYRELSEN
I K R O N O B E R G S L Ä N

5. Finns det behov av andra former av insatser för den här gruppen flickor? Om ja vilka?

6. Har Du som skolkurator behov av ytterligare kunskap för att bättre kunna hantera problematiken? Om ja vilken?

7. Har Du en uppfattning om mörkertalet i kommunen?

8. Finns det ett behov av ett skyddat boende för den här gruppen unga kvinnor i länet?

9. Övriga kommentarer

Enkäten i fylld av : Namn

Befattning

Skol/or

Tack för hjälpen!!!

Flickor (upp till 18år) som riskerar att utsättas för hedersrelaterat våld i patriakala familjer.

1a) Hur många anmälningar/ansökningar har inkommit till socialtjänsten år 2002 kring flickor under 18 år där orsaken varit hedersrelaterat hot om våld eller våld riktade mot flickorna själva från någon i deras familj eller släkt?

b) Hur många anmälningar/ansökningar har inkommit till socialtjänsten under 2003 (tom november månad) där orsaken varit hot om våld eller våld riktade mot kvinnorna själva från någon i deras ursprungsfamilj eller släkt?

2a) I hur många fall har socialtjänsten inlett utredning under år 2002?

b) I hur många fall har socialtjänsten inlett utredning under år 2003 tom november månad?

3a) I hur många fall har socialtjänsten under år 2002 gjort en förhandsbedömning som inte resulterat i utredning och vad har skälen till detta varit?

b)I hur många fall har socialtjänsten under år 2003 (tom november månad) gjort en förhandsbedömning som inte resulterat i utredning och vad har skälen till detta varit?

4. Vilka olika svårigheter har socialtjänsten stött på under bedömnings och utredningstiden?

5 a) Hur många polisanmälningar rörande brott mot underåriga har gjorts från socialtjänstens sida under 2002 med anledning av den här problematiken?

b) Hur många polisanmälningar rörande brott mot underåriga har gjorts från socialtjänstens sida under 2003 (tom november månad) med anledning av den här problematiken?

6 a) Hur många flickor med den här problematiken har omhändertagits enligt § 6 LVU under 2002?

b) Hur många flickor med den här problematiken har omhändertagits enligt § 6 LVU under 2003 (tom november månad).?

7 a) Hur många ansökningar enl. LVU har gjorts till länsrätten med anledning av problematiken under 2002?

b) Hur många ansökningar enl. LVU har gjorts till länsrätten med anledning av problematiken under 2003 (tom november månad)?

8) Hur många av dessa flickor har behövt skydd med stöd av § 14 LVU?

9) Hur stort tror Ni att det här problemet är utöver de flickor som Ni har kommit i kontakt med (dvs. mörkertalet)?

10) Vilka insatser har socialtjänsten att erbjuda flickorna?

.....
.....
.....

11) Vilka insatser har socialtjänsten erbjudit familjen?

.....
.....

12) Vilka insatser har varit verksamma för den här gruppen flickor?

.....

13) Finns det behov av andra former av insatser för den här gruppen flickor och deras familjer?

Om ja vilka ?

.....

14) Finns det behov av kompetensutveckling inom socialtjänsten Om ja vad?

.....
.....
.....

15) Vad anser Ni om skyddat boende i länet för den här gruppen flickor?

.....
.....
.....

Övriga kommentarer

.....
.....
.....

Enkäten i fyllt av : Namn Befattning Kommun

Enkät till socialtjänsten

Utsatta unga kvinnor 18-25 år i patriarkala familjer

1a) Hur många unga kvinnor 18-25 år har haft kontakt med socialtjänsten under 2002 där orsaken varit hot om våld eller våld riktade mot kvinnorna själva från någon i deras ursprungsfamilj eller släkt?

b) Hur många unga kvinnor 18-25 år har haft kontakt med socialtjänsten under 2003 (tom november månad) där orsaken varit hot om våld eller våld riktade mot kvinnorna själva från någon i deras ursprungsfamilj eller släkt?

2. Vilka insatser har socialtjänsten kunnat erbjuda?

3. Med vilka organisationer och myndigheter har socialtjänsten samverkat med kring problematiken?

4. Vilka insatser är verksamma, enligt er erfarenhet, för denna problematik?

5. Finns det behov av andra former av insatser för den här gruppen flickor? Om ja vilka?

5. Finns det behov av ytterligare kunskap inom socialtjänsten för att bättre kunna hantera problematiken? Om ja vilken?

6. Har ni en uppfattning om mörkertalet i kommunen?

7. Finns det ett behov av ett skyddat boende för den här gruppen unga kvinnor i länet?

9. Övriga kommentarer

Enkäten i fylld av : Namn
Befattning
Kommun

Tack för hjälpen!!!

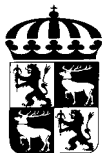
Skolor som besvarat enkät	Bilaga 16-18	
	Svarat	Ej svarat
Karlskrona		
Sunnadalskolan		X
Jändel/Sturkö/Vedeby	X	
Rödeby samverkansomr	X	
Chapman		X
Vämö	X	
Vedeby	X	
Blekinge Tekniska Högskola	X	
Ronneby		
Knut Hahn		X
Snäckeback	X	
Kallinge	X	
Olofström		
Högavång/Nordenberg	X	
Sölvesborg		
Bokelund	X	
Furulund	X	
Karlshamn		
Vägga gymnasium	X	
Särskolan	X	
Stenbacka/Klockebacka/Korpadal	X	
Österslätt		X
Norrevång/Mörrom/Möllegården/Hästaryd/Ringamåla	X	
	14	4
Antal utskick 18	14	4

Kronobergs län		
Växjö	Svarat	Ej svarat
Växjö Design och Konstskola		X
Komvux		X
Naturbruksgymnasiet	X	
Pro Civitas		X
Kungsmadsskolan	X	
Katedralskolan		X
Teknikum		X
Växjö Fria Gymnasium	X	
Friidrottsgymnasiet		X
Teleborgs centrum	X	
Växjö Universitet	X	
Fagrabäckskolan	X	
Arabyskolan	X	
Alvesta		
Alvesta gymnasium	X	
Allbo lärcenter		X
Prästängskolan		X
Vislandaskolan	X	
Ljungby		
Sunnerboskolan	X	
Astradskolan		X
Kungshögskolan	X	
Åbyskolan		X
Tingsryd		
Wasaskolan	X	
Dackeskolan	X	
Ryd Brunns skola		X
Uppvidinge		
Uppvidinge gymnasieskola	X	
Åsedaskolan	X	
Älghultsskolan	X	
Älmhult		
Haganässskolan	X	
Diö skolan	X	
Gemö/Häradsbäcks/Bråthult/Virestadskola	X	
Klöxhultskolan		X
Linneskolan	X	
Ryfors skolan	X	
Lessebo		
Bikupan		X
Markaryd		
Kunskapscentrum	X	
Huneskolan	X	
Antal utskick 36	23	15

	Svarat	Ej svarat
Kalmar		
Falkenbergsskolan	X	
Novaskolan		X
Östra Funkaboskolan		X
Lars Kaggskolan	X	
Högalids folkhögskola		X
Axel Weudelskolan		X
Vasaenheten	X	
Barketorpsskolan	X	
Högskolan i Kalmar	X	
Jenny Nyströmsskolan		X
Stensöskolan		X
Tingbydalsskolan	X	
Ljungbyskolan	X	
KOMVUX	X	
Stagneliussskolan	X	
Oskarshamn		
Rödsleskolan		X
Valhallskolan		X
Oscarsgymnasiet		X
Kristinebergsskolan		X
Västervik		
Ludvigsborgsskolan	X	
Västerviks gymnasium		X
Överumsskolan		X
Ankarsumsskola		X
Åbyskolan	X	
Ellenkeysskolan	X	
Hultsfred		
Albäcksskolan		X
Centralskolan		X
Torsås		
Torsskolan	X	
Binnaretorp	X	
Vimmerby		
Stångadalens gymnasium		X
Vimarskolan		X
Astrid Lindgrens skola		X
Nybro		
Paradisskolan		X
Åkrahällskolan	X	
Madesjöskolan	X	
Mönsterås		
Parkskolan		X
Mönsterås Gymnasium		X
Mörbylånga		
Skansensskolan	X	
Högsby		
Högsby kommuns skolor	X	
Borgholm		
Åkerboskolan/Slottsskolan	X	
Ölands gymnasium	X	
Emmaboda		
Bjurbäck	X	
Wilhelm Mobergs gymnasium	X	
Antal utskick 43	22	21

LÄNSSTYRELSEN
BLEKINGE LÄN

LÄNSSTYRELSEN
KALMAR LÄN

LÄNSSTYRELSEN
I K R O N O B E R G S L Ä N

Dnr: 700.7049.03

Bilaga 19

Hej!

Jag skriver till Er då jag önskar ta del av Era erfarenheter och synpunkter!

Länsstyrelserna har fått regeringens uppdrag att kartlägga behovet av insatser för flickor och unga kvinnor som riskerar att utsättas för hedersrelaterat våld.

Länsstyrelserna i Blekinge, Kalmar och Kronobergs län genomför tillsammans kartläggningen.

Jag samlar in kunskaper och erfarenheter från nyckelpersoner inom organisationer och myndigheter i de tre länen.

Invandrарorganisationerna är en mycket viktig kunskapskälla. Jag är därför mycket tacksam om ni senast den **9 januari, 2004** kan lämna Era synpunkter till mig via brev, mail eller telefon.

Karlskrona den 24 november 2003

Vänligen

Therese Magnusson

Projektledare

Blekinge länsstyrelse

0455-870 00

0455-87 154 (direktnummer)

therese.magnusson@k.lst.se

Bilaga 20 - 21

Utskick invandrarorganisationer**Blekinge**

Islamiska kulturföreningen i Karlskrona

Bosniska föreningen i Karlskrona

Kulturföreningen KD Slovenija i Olofström

Serbiska Krona i Olofström

Kulturföreningen Matija Gubec i Jämshög

Kalmar

Bosnien- Hercegovinia Förening i Emmaboda

Bosniska föreningen i Västervik

Islamiska kulturcenter i Västervik

Somalisk kultur i Västervik

Serbiska föreningen RAD i Kalmar

Bosna, Bosniska Folkets Förening i Kalmar

Kalmar kurdiska föreningen

Arabiska Kulturföreningen i Kalmar

Bosnien-Hercegovinas kvinnoförening i Kalmar

Bosnien Hercegovina i Mönsterås

Kronoberg

Växjö se separat förteckning

Bosniska Föreningen Una i Ljungby

Adressförteckning över aktiva invandrarföreningar under 2002 - 2003

Nr	Föreningsnamn & adress	Kontaktperson	Telefon nr
1	Kultur föreningen Los Andes Sydamerica c/o Elisa Roman Vintervägen 16 C, 352 37 Växjö	Elisa Roman	Bostad:0470-763615 e_roman@bredband.net
2	Bosniska föreningen Lijljan Bokelundsvägen 17 A, 352 48 Växjö	Feko Pendec	Bostad, 0470-749758 Kansli tel & fax, 0470- 241 58
3	Eritreanska familjeföreningen c/o Bereketab Ghebreab Kringelvägen 4 B, 352 44 Växjö	Bereketab Ghebreab	Bostad, 0470-448 25 e-post henok@bredband.net
4	Kroatiska föreningen c/o Maria Basic Påskvägen 21, 352 60 Växjö	Maria Basic	Bostad, 0470-622 35
5	Grekiska föreningen Storgatan 52, 352 36 Växjö	Stamatios Aliciotis	Bostad, 0470-621 57 Kansli, 0470-130 52:
6	EFTSU c/o Ermias Idris Ulriksbergspromena. 74 C, 352 47 Växjö	Ermias Idris	Bostad, 0470-243 05 e-post: ermias.idris@bredband.net
7	Makedoniska föreningen . ”Ilinden” Box 4059 , 350 04 Växjö		
8	Föreningen Irakiska Huset c/o Afrah Al-Mensur Kollonivägen 46 352 46 Växjö	Afrah Al -Mensur	Bostad, 0470-238 19 e-post:
9	Eritreanska Solidaritetsföreningen Box 3299 , 350 53 Växjö	Kibreab Ghebremeskel	Bostad, 0470-390 19 e-post: kibbe.nebu@bredband.net
Nr	Föreningsnamn & adress	Kontaktperson	Telefon nr
10	Centro cultral Boliviano c/o Alvarez Jorge Åkervägen 38, 352 61 Växjö	Jorge Alvarez Fransisca Berrano	Bostad, 0470-635 56 Arbete, 0470-779741 Bostad, 0470-239 62
11	Spansktalande föräldrarföreningen c/o Juan Cartaxo Seminarievägen 45 A, 352 38 Växjö	Ana Pon De zapata Juan Cartaxo	Bostad, 0470-749336 Bostad 0470-742657
12	BH Muno Talijan Nydalavägen 54 A, 352 48 Växjö	Nedzad Asovic	Mobil, 070-3278301 Aske@tele2.se
13	Somalilandsförening c/o Ahmed Hussein Nydalavägen 10 C, 352 48 Växjö	Hassan Mohamed (kassör) Ahmed Hussein	Bostad, 0470-287 39 e-post: muharam@hotmail.com
14	Föreningen Tahuantinsuyo c/o Francisco Lupaca Seminarievägen 43 A, 352 38 Växjö	Fransisca Lupaca	Bostad, 0470-180 23 Arbete, 0470-170 07
15	Föreningen Al Rasol C/o Ahmed Chahrour Vintervägen 18 C, 352 37 Växjö	Ahmed Chahrour Fadel & Abdellah	0470-486 74, 070-4069187 0470-259 58, 0470-258 58
16	Arabiskttalande Kvinnoföreningen c/o Dalala Abdelgani Vintervägen 10 A, 352 37 Växjö	Dalala Abdelgani	0470-103 67 dalala.abdelgani@hotmail.com
17	Irakiska kultur & ungdomsföreningen c/o Sabah Al- Jaafer Vasavägen 30 352 61 Växjö	Sabah Al- Jaafer	0470-620 47 0736-224798 sabah_irak@hotmail.com
18	Växjö Somaliska föreningen c/o Ahmed Osman Klangensvägen 20, 352 55 Växjö	Ahmed Osman	0470-510018 073-9222290 e-post malag@spray.se
19	Vänskapsföreningen med Latinamerica c/o Atilia Ruiz Päronvägen 14, 352 61 Växjö	Atilia Ruiz Emilio Ruiz	Bost. 0470-635 62 070-4156881

Bilaga 22

Deltagande i:

Kvinnogruppen på Panncentralen i Växjö, Thom Jonsson, socialpsykolog

Pjäsen Elektras systrar, Unga riskteatern

Seminarium kring utsatta flickor i patriarkala miljöer, kommunförbundet Skåne. Föreläsare Lena Sandström, jurist och Lasse Johansson, samordnare, länsstyrelsen i Västra Götaland

Emine- en fråga om heder, en föreläsning av Gunilla O Wahlström

Våga lyssna, Våga se Om konsten att möta flyktingbarn och deras familjer. Föreläsning av barnläkare Lars H Gustavsson

Övriga externa utbildningar kring problematiken

Litteraturförteckning

Bilaga 23-24

Barnombudsmannen(2001) *Med barnkonventionen som karta och kompass i kommun och landsting*

Frenning, Anna (2003) *Förtryck i hederns namn, Rapport från seminarium Rädde barnen*

Isaksson, Kerstin& Valdmarsson, Birgitta (2003), *Flickor i patriakala familjer*,
Magisteruppsats, Göteborgs Universitet

Johansen, Majvor, *Ungdomars tankar om sin sexualitet*. Uppsats 20-40 poäng i klinisk sexologi.

Johansson, Lasse, *Om hedersförtryck mot flickor och unga kvinnor*

Nordström, Eva (2002) *Finns vardagsrasism?*

Nyroos Lari, (2003). *Brott med släkterelaterade hedersmotiv- en förståelsemodell*.
Polismyndigheten i Södermanlands län

Souad, (2003) *Levande bränd, En ung kvinnas berättelse om hur hon upplevde ett hedersmord*. Wahlström & Widstrand, France

Swanberg, Lena Katarina (2003) *Hedersmordet på Pela*, Månocket

Wahlström, Gunilla (2003) *Emine -en fråga om heder* Runa förlag, Stockholm

Widell, Ingela (2002) *Retrospektiv studie av projektet ” Vi acceptera inte våld mot kvinnor”*
Landstinget i Kalmar län.

Wikan, Uni (2004) *En fråga om heder* Ordfront Förlag AB

Rapporter och dylikt

Ett eget liv? Rapport 2002:40, Länsstyrelsen Västra Götaland

Hedersmord, Självmord, Barmhärtighetsmord av eleverna Ean& Amra årskurs nio,
Gemöskolan i Älmhult, 2003

Jämt och Ständigt, regeringens jämställdhetspolitik med handlingsplan för mandatperioden,
Regeringens skrivelse 2002/03:140

Lärande exempel- att förebygga konflikter mellan individ och familj, Integrationsverkets
rapport serie 2002:14

Meddelandeblad 6/02, Socialstyrelsen

Måldokument för Karlskrona kommuns arbete med etnisk mångfald 2003-2006

Mångfald i Växjö, Integrationspolitiskt program för Växjö kommun, 2002

Rätten till sitt eget liv- Behovet av skyddat boende för flickor i patriakala familjer. Rapport
2002-23

Samverkan för skyddat boende, Nationell rapport från länsstyrelserna om skyddat boende
med mera för flickor och unga kvinnor som riskerar att utsättas för hedersrelaterat våld
(2004).

” Typ” skilda världar, En studie om invandrarungdomars delaktighet i det svenska samhället
(1997), Statens invandrarverk

Utsatta flickor i patriakala familjer- En verksamhetsöversikt. Kommunförbundet i Stockholms
län, (2003)

Vi skulle inte bli svenskar. Vi skulle lyda. Våld mot kvinnor och flickor från andra kulturer.
Nationellt råd för kvinnofrid, 2003

Internet

Regeringens hemsidor, justitiedepartementet, om jämställdhet etc. (www.regeringen.se)

REDOVISNING AV ENKÄTSVAR/ SOCIALTJÄNSTEN

Fråga 1: Hur många anmälningar/ansökningar har inkommit till socialtjänsten år 2002 och år 2003 (tom november månad) där orsaken varit hedersrelaterat hot om våld eller våld riktade mot flickorna själva från någon i deras familj eller släkt?

Blekinge län

Antal flickor	År 2002	År 2003
Karlskrona	1	0
Karlshamn	1	1
Olofström	1	1
Ronneby	1	1
Sölvesborg	2	0
Totalt i länet	6	3

Kalmar län

Antal flickor	År 2002	År 2003
Borgholm	0	0
Emmaboda	0	0
Hultsfred	0	0
Högsby	0	0
Kalmar	1	2
Mönsterås	7 (1 fam. m 4fl, 1 fam. 3 fl.)	8 (1 fam.4fl,1 fam.3 fl. 1fl.
Mörbylånga	0	0
Nybro	0	0
Oskarshamn	0	0
Torsås	0	0
Vimmerby	0	2
Västervik	-	-
Totalt i länet	8	12

Kronobergs län

Antal flickor	År 2002	År 2003
Alvesta	0	1
Lessebo	0	0
Ljungby	0	0
Markaryd	0	0
Tingsryd	0	1
Uppvidinge	0	0
Växjö	1	1
Älmhult	0	0
Totalt antal i länet	1	3

Fråga 2: I hur många fall har socialtjänsten inlett utredning under 2002 samt under 2003 (tom november månad)?

Blekinge län

Antal flickor	År 2002	År 2003
Karlskrona	1	0
Karlshamn	1	1 (samma flicka som 2002)
Olofström	1	0
Ronneby	1	2
Sölvesborg	2	0
Totalt i länet	6	3

Kalmar län

Antal flickor	År 2002	År 2003
Borgholm	0	0
Emmaboda	0	0
Hultsfred	0	0
Högsby	0	0
Kalmar	1	2
Mönsterås	4	1
Mörbylånga	0	0
Nybro	0	0
Oskarshamn	0	0
Torsås	0	0
Vimmerby	0	2
Västervik	-	-
Totalt antal i länet	5	5

Kronobergs län

Antal flickor	År 2002	År 2003
Alvesta	0	1
Lessebo	0	0
Ljungby	0	0
Markaryd	0	0
Tingsryd	0	1
Uppvidinge	0	0
Växjö	1	1
Älmhult	0	0
Totalt antal i länet	1	3

Fråga 3: I hur många fall har socialtjänsten under 2002 samt under 2003 (tom november månad) gjort en förhandsbedömning som inte resulterat i utredning?

Blekinge län

Antal flickor	År 2002	År 2003
Karlskrona	0	0
Karlshamn	0	0
Olofström	0	0
Ronneby	0	0
Sölvesborg	0	0
Totalt antal i länet	0	0

Kalmar län

Antal flickor	År 2002	År 2003
Borgholm	0	0
Emmaboda	0	0
Hultsfred	0	0
Högsby	0	0
Kalmar	0	0
Mönsterås	3	0
Mörbylånga	0	0
Nybro	0	0
Oskarshamn	0	0
Torsås	0	0
Vimmerby	0	0
Västervik	-	-
Totalt antal i länet	3	0

Kronobergs län

Antal flickor	År 2002	År 2003
Alvesta	0	0
Lessebo	0	0
Ljungby	0	0
Markaryd	0	0
Tingsryd	0	0
Uppvidinge	0	0
Växjö	0	0
Älmhult	0	0
Totalt antal i länet	0	0

Fråga 4: Hur många polisanmälningar rörande brott mot underåriga har gjorts från socialtjänstens sida under 2002 och under 2003 (tom november månad) med anledning av den här problematiken?

Blekinge län

Antal flickor	År 2002	År 2003
Karlskrona	0	0
Karlshamn	1	0
Olofström	1	0
Ronneby	0	0
Sölvesborg	0	0
Totalt antal i länet	2	0

Kalmar län

Antal flickor	År 2002	År 2003
Borgholm	0	0
Emmaboda	0	0
Hultsfred	0	0
Högsby	0	0
Kalmar	1	2
Mönsterås	4	1
Mörbylånga	0	0
Nybro	0	0
Oskarshamn	0	0
Torsås	0	0
Vimmerby	0	1
Västervik	-	-
Totalt antal i länet	5	4

Kronobergs län

Antal flickor	År 2002	År 2003
Alvesta	0	0
Lessebo	0	0
Ljungby	0	0
Markaryd	0	0
Tingsryd	0	1
Uppvidinge	0	0
Växjö	1	0
Älmhult	0	0
Totalt antal i länet	1	1

Fråga 5: Hur många flickor med den här problematiken har omhändertagits enligt § 6 LVU under 2002 och under 2003(tom november månad)?

Blekinge län

Antal flickor	År 2002	År 2003
Karlskrona	1	0
Karlshamn	0	1
Olofström	1	0
Ronneby	1	0
Sölvesborg	0	0
Totalt antal i länet	3	1

Kalmar län

Antal flickor	År 2002	År 2003
Borgholm	0	0
Emmaboda	0	0
Hultsfred	0	0
Högsby	0	0
Kalmar	1	2
Mönsterås	0	0
Mörbylånga	0	0
Nybro	0	0
Oskarshamn	0	0
Torsås	0	0
Vimmerby	0	2
Västervik	-	-
Totalt antal i länet	0	2

Kronobergs län

Antal flickor	År 2002	År 2003
Alvesta	0	0
Lessebo	0	0
Ljungby	0	0
Markaryd	0	0
Tingsryd	0	0
Uppvidinge	0	0
Växjö	1	0
Älmhult	0	0
Totalt antal i länet	1	0

Fråga 6: Hur många ansökningar enl. LVU har gjorts till länsrätten med anledning av problematiken under 2002 och under år 2003 (tom november månad)?

Blekinge län

Antal flickor	År 2002	År 2003
Karlskrona	0	0
Karlshamn	0	1
Olofström	1	0
Ronneby	1	0
Sölvesborg	0	0
Totalt antal i länet	2	1

Kalmar län

Antal flickor	År 2002	År 2003
Borgholm	0	0
Emmaboda	0	0
Hultsfred	0	0
Högsby	0	0
Kalmar	1	2
Mönsterås	0	0
Mörbylånga	0	0
Nybro	0	0
Oskarshamn	0	0
Torsås	0	0
Vimmerby	0	2
Västervik	-	-
Totalt antal i länet	1	4

Kronobergs län

Antal flickor	År 2002	År 2003
Alvesta	0	1
Lessebo	0	0
Ljungby	0	0
Markaryd	0	0
Tingsryd	0	0
Uppvidinge	0	0
Växjö	1	0
Älmhult	0	0
Totalt antal i länet	1	1

Fråga: 7 Hur många av flickorna har behövt skydd med stöd av § 14 2:a stycket LVU?

Blekinge län

Antal flickor

Karlskrona	0
Karlshamn	1
Olofström	1
Ronneby	1
Sölvesborg	0
Totalt antal i länet	3

Kalmar län

Antal flickor

Borgholm	0
Emmaboda	0
Hultsfred	0
Högsby	0
Kalmar	2
Mönsterås	0
Mörbylånga	0
Nybro	0
Oskarshamn	0
Torsås	0
Vimmerby	2
Västervik	-
Totalt antal i länet	4

Kronobergs län

Antal flickor

Alvesta	0
Lessebo	0
Ljungby	0
Markaryd	0
Tingsryd	0
Uppvidinge	0
Växjö	1
Älmhult	0
Totalt antal i länet	1

REDOVISNING AV ENKÄTSVAR/ SOCIALTJÄNSTEN 18 -25

Fråga: Hur många kvinnor 18-25 år har haft kontakt med socialtjänsten under 2002 och under 2003 (tom november månad) där orsaken varit hot om våld eller våld riktade mot kvinnorna själva från någon i deras ursprungsfamilj eller släkt?

Blekinge län

Antal flickor

År 2002

År2003

Karlskrona	1	1
Karlshamn	0	0
Olofström	0	0
Ronneby	3	2-3
Sölvesborg	3	0
Totalt antal i länet	7	3-4

Kalmar län

Antal flickor

År 2002

År 2003

Borgholm	0	0
Emmaboda	1	1
Hultsfred	Vet ej	Vet ej
Högsby	0	0
Kalmar	0	0
Mönsterås	1	1
Mörbylånga	0	0
Nybro	1	2
Oskarshamn	0	0
Torsås	0	0
Vimmerby	1 (blev aktuell 1998)	1 (samma som 2002)
Västervik	-	-
Totalt antal i länet	4	5

Kronobergs län

Antal flickor	År 2002	År 2003
Alvesta	0	0
Lessebo	0	0
Ljungby	0	0
Markaryd	0	0
Tingsryd	0	0
Uppvidinge	0	1
Växjö	0	0
Älmhult	0	0
Totalt antal i länet	0	1

Bilaga 38-47

Artikel av Margareta Winberg

2001-12-08

Mäns våld mot kvinnor handlar om mer än mord, Sundsvalls tidning 8 december

2001 Mäns våld mot kvinnor är ett stort samhällsproblem som utgör ett allvarligt hot mot kvinnors liv, hälsa och välbefinnande – detta enligt WHO 1997.

Mäns våld mot kvinnor utövas överallt; i kvinnors eget hem, på kvinnors arbetsplatser, på offentliga platser, inom- och utomhus. Mitt ibland oss. Det tycks inte finnas några frizoner. Våld eller hot om våld ingjuter rädsla och osäkerhet i kvinnors liv och är ett hinder för jämställdhet och utveckling.

Enligt FN:s handlingsprogram, antaget vid fjärde kvinnokonferensen i Peking, definieras våld mot kvinnor som "varje våldshandling som riktar sig mot kvinnor som sådana och som resulterar i, eller som sannolikt resulterar i, fysisk, sexuell eller psykologisk skada eller lidande för kvinnorna, inklusive hot om sådana handlingar, tvång eller godtyckliga frihetsberövanden, vare sig det sker i det offentliga eller privata livet" .

I söndags samlades människor runtom i landet – och i världen – för att uppmärksamma den internationella FN-dagen för avskaffandet av våld mot kvinnor. Ett problem som är större än många kanske inser.

Nära hälften av alla kvinnor i Sverige (46 %) säger sig ha blivit utsatta för våld – fysiskt, sexuellt eller genom hot om våld – efter sin 15-årsdag (Slagen Dam, 2001). Det innebär att våldet är en utbredd, frekvent och aktuell företeelse. Motsvarande data från Finland och Kanada visar genom nationella omfångsundersökningar att 40% (Fatih, Hope, Battering, 1998) respektive 51% (The Violence Against Women Survey, 1993) av kvinnorna uppgivit att de utsatts för våld.

Var fjärde kvinna i Sverige som brutit upp ur en relation uppger att den förre mannen utövat fysiskt våld mot henne. Fysiskt våld är den vanligaste våldsformen inom en parrelation. Utanför parrelationerna är det sexuella våldet vanligast. Mer än var tionde kvinna uppger att hon har utsatts för grövre sexuellt våld av en man hon inte haft en sexuell relation med. Både offer och förövare återfinns i alla grupper i samhället om man ser till utbildning, sysselsättning och geografiskt ursprung.

Det är viktigt att se sambandet mellan våldets olika former, där grovt våld – mord och dråp – finns på samma skala som det våld som benämns som mindre grovt. Att slå ihjäl, att slå och att hota att slå finns på samma skala. Hot, våld och sexuella övergrepp är handlingar som inte kan renodlas från varandra. Gränserna är flytande mellan dem. Ett sexuellt övergrepp kan t.ex. även innebära fysiskt våld eller hotelser om våld. Hot om

våld kan inte betraktas som något avskilt från eller mindre allvarligt än så kallat faktiskt våld.

När 16 kvinnor dödas varje år av en man som de har eller har haft en nära relation till är dessa mord/dråp den översta flisan på det isberg av mäns våld mot kvinnor som dagligen förekommer i Sverige.

Fortfarande är mycket av våldet dolt, osynligt. I Nationellt Råd för Kvinnofrid arbetar vi idag på regeringens uppdrag med att försöka synliggöra det våld som förekommer mot bl.a. funktionshindrade kvinnor, äldre kvinnor, invandrade kvinnor samt det våld som förekommer i homosexuella förhållanden. Okunskapen är stor och forskning saknas oftast på dessa områden.

Kvinnors erfarenheter av mäns våld måste sättas i ett sammanhang där kvinnors livsvillkor blir belysta. Att så många kvinnor fortfarande har skäl att vara rädda för sin partner är en skräckfylld verklighet som kan liknas vid tortyr. Det är inte ovanligt att våldsutsatta kvinnor har olika hälsoproblem, att de äter medicin mot depressioner och att de har funderat på eller försökt att ta sitt liv. Våldet kan vara livshotande och dödligt utan att någon döms för mord!

Det upprepade våldet som stegras och som kan leda till livslångt lidande och i några fall till döden måste få oss att inse att detta våld ska tas på största allvar. Då kan en ny förståelse grundas där kunskaper om våldets plats i människors liv sätts i förbindelse med människors vardag. Behovet av kunskap inom området är stort.

Detta behov uppmärksammades i regeringens arbete med den s.k. Kvinnofridslagen. Det beslut som togs i riksdagen 1998 innebar en viktig milstolpe i arbetet med att avskaffa våld mot kvinnor i Sverige. Kunskaperna om våld mot kvinnor måste öka så att våldsutsatta kvinnor får ett adekvat bemötande av de myndigheter de kommer i kontakt med.

Men också insikterna om den manliga kulturens koppling till våld mot kvinnor måste öka. "Nu agar bonden sin hustru och får hon ej fula sår eller öppet sår eller lyte, då skall han ej böta" så löd en del av Östgötalagen! Det är dokumenterat, både i forskning och i litteratur, att det våld som män riktar mot kvinnor ofta har sitt ursprung i och finner näring ur fördomar och föreställningar om mäns överordning och kvinnors underordning. I FN:s handlingsprogram påpekas att mediernas exploatering av våld mot kvinnor har en beklaglig inverkan på allmänheten generellt, men särskilt på barn och unga människor. Skildringar av våldtäkt eller sexuellt slaveri, samt användandet av kvinnor och flickor som sexobjekt och i pornografi leder till en utbredning av det sexualiserade våldet. Våldet mot kvinnor utgör ett hinder för den enskilda kvinnans rättstrygghet liksom det är ett hinder för den fortsatta utvecklingen mot jämställdhet mellan kvinnor och män, i samhället i stort liksom mellan enskilda män och kvinnor. Det är därför nödvändigt att förhindra detta våld!

Regeringens uppdrag till polis, rättsväsende, hälso- och sjukvård och socialtjänst att genomföra en omfattande fortbildningsinsats är ett led i att öka kunskaperna om våld i parrelationer. Uppdraget innebär också en strävan att verkligen nå ut till personal inom olika myndigheter som möter våldsutsatta kvinnor.

Att ha kunskap om våldets kännetecken, dynamik och effekter är nödvändigt för att kunna ge den hjälp och det stöd som kvinnorna har rätt att kräva. Detta innebär också att den grundutbildning som finns vid universitet och högskolor måste ses över för att olika yrkesgrupper i framtiden rätt skall kunna möta de kvinnor som är i behov av stöd och hjälp.

Det handlar om värderingar och attityder! Varje enskild persons värderingar och attityder! Man kan förstås konsekvent välja att undvika att se helheten och t.ex. fokusera på förövarna av det grövsta våldet – det dödliga. Då blir det enkelt att börja tala om "dom". "Dom" som är psykiskt sjuka, arbetslösa eller invandrare. Då har man snabbt marginaliserat problemet och vägrat se.

Det krävs självkännedom och civilkurage för att våga se den bistra sanningen och att agera både inom den privata och den offentliga sfären. Det som behövs är en kraftsamling mot våldet, där alla – både kvinnor och män – måste hjälpas åt!

Margareta Winberg, ordförande Nationellt Råd för Kvinnofrid

2000-12-08

"Kulturen ingen ursäkt" - Artikel av Margareta Winberg och Mona Sahlin publicerad på DN Debatt den 8 december 2000

Vi får aldrig acceptera talet om "hedersmord". Ingenting bevisar att våldet mot unga kvinnor är kulturellt betingat. Det handlar endast om mäns våld mot kvinnor och kan bara fördömas. Kalla saker vid deras rätta namn, skriver statsråden Mona Sahlin och Margareta Winberg. Det är fråga om några mäns förvridna människosyn - många är de män som genom århundraden gömt sig bakom Bibeln och Koranen. Regeringen kommer nu att tillsätta en expertgrupp för att motverka det våld mot kvinnor som sker med kulturen som ursäkt.

Varför lyfts inte den riktiga anledningen till mord på unga kvinnor fram? De mord på unga kvinnor som planeras och genomförs i Sverige eller i andra länder ska på alla sätt bekämpas. För att detta ska bli verkningsfullt måste vi i grunden angripa de strukturer som är orsaken till brotten.

Därför måste vi ha kunskap om och se det strukturella förtrycket i samhället. Ett förtryck som bygger på och vill upprätthålla en obalans när det gäller makt och jämställdhet. Det kännetecknas av en avsaknad av respekt för alla människors lika värde, rättigheter och skyldigheter. Det är ett strukturellt förtryck som säger oss att kvinnor är underordnade och män överordnade. Att männen är norm.

Vad vet vi när vi säger att mord på kvinnor, "hedersmord", är kulturellt betingade eller beror på kulturkrockar? Det är ett påstående vi måste syna noga för att kunna göra någonting åt de mord som begås.

Vi anser inte att skillnader i kultur är genetiskt nedärvda. På samma sätt finns det inte heller någon vetenskaplig grund för att dela in människor i skilda raser.

Ras och andra begrepp används inte bara slarvigt och stereotyp, de används också medvetet för att förstärka fördomar och diskriminera människor. Regeringen har tagit flera initiativ både i Sverige och i EU för att motverka, minska och eliminera ett sådant betraktelsesätt.

Begreppet kultur får inte användas som en synonym till ordet ras. Ord såsom "kulturella bakgrunden" och "kulturella skillnader" ligger farligt nära begreppet "ras" i dessa sammanhang. De kan lätt användas på ett negativt sätt för att stämpla ut människor. Orden kan utnyttjas av de grupper som vill sortera och hålla isär människor. Det är fråga om grupper som ytterst vill splittra och undergräva det demokratiska samhällssystemet. Det finns ingen statistik som säger oss att våldet mot de unga kvinnorna är kulturellt betingat. Det handlar i stället om mäns våld mot kvinnor. Ett våld som aldrig kan accepteras och som ytterst leder till död och mord ska därför inte annat än fördömas. Det är ett samhällsproblem som berör oss alla. Att påstå att morderna är kulturellt betingade innebär att vi skjuter problemen bort från oss. Alla i samhället har rätt till samma skydd och trygghet och stöd från rättsväsendet.

Därför får vi aldrig acceptera talet om "hedersmord" och passivt instämma i påståendet att det handlar om en extrem form av religionsutövning. Vi måste i stället kalla saker vid dess rätta namn. När en ung flicka mördas på detta sätt är det fråga om några mäns förvridna attityder och människosyn. Det är helt enkelt så att dessa män anser att deras makt över kvinnor också ger dem rätten att bestämma över liv och död.

I alla tider och samhällen har ideologier och religioner missbrukats och används för att försöka ursäkta och rättfärdiga förtryck och mord. Många är de män som genom århundraden gömt sig bakom Bibeln, Koranen och andra heliga skrifter, när de utsatt barn, kvinnor och andra män för bestialiska övergrepp.

Genom att uppmärksamma och synliggöra unga flickors situation undviker vi också krockar mellan generationer. Vi måste också skaffa oss en inblick i deras önskemål, lyssna på deras behov och ge dem en plats i samhället. De måste ha rätten att forma sina liv efter sina egna normer, inte den traditionella och påtvingade.

Därför är den svenska integrationspolitiken och jämställdhetspolitiken en politik som syftar till att stärka och öka medvetenheten om alla människors lika värde, om rättighetspolitik. Politiken omfattar alla som bor i Sverige oavsett när vi kom hit och varifrån vi har kommit.

Politiken ska säkerställa att alla som bor i Sverige garanteras lika rättigheter och skyldigheter i alla samhällssektorer. Det handlar också om att skapa en förståelse för att vi har rätt till vår egen kultur och kulturella referensramar så länge vi håller oss inom de ramar som uppställs i vår lagstiftning. Att vi inte behöver vara lika för att ha lika rättigheter.

Sverige är i dag präglad av etnisk och kulturell mångfald. Vi har alla rätt till bostad, utbildning, jobb, vård, omsorg - kort sagt, ett tryggt liv fritt från våld. I vardagen är det till exempel skolan, socialmyndigheter, polisen och vårdcentralen som har den viktiga uppgiften att förmedla kunskap och värna om allas lika rättigheter. Vi måste nå fram till unga tjejer och killar, föräldrar, män och kvinnor.

Regeringen har tagit flera initiativ för att förbättra dessa kontakter. Bland annat tillsätter vi inom kort en gemensam expertgrupp med kompetens från flera departement. Syftet är dels att motverka det våld mot kvinnor som sker med hänvisning till kulturmönster och andra oacceptabla försök till ursäkter. Men också att stödja det positiva arbete som pågår i samhället, exempelvis Rädda Barnens Dialogprojekt som har ett direkt fokus på män.

Regeringen stöder också aktiva insatser riktade till kvinnor i olika åldrar och livssituationer. Det är därför vi exempelvis nyligen beslöt att stödja Terrafems arbete bland unga skolflickor på skolorna. Men också samma nätverks arbete med en särskild jourtelefon för misshandlade kvinnor som har ett utländskt påbrå.

Att stärka och öka medvetenheten om alla människors lika värde kan inte enbart bedrivas i projektform, men det kan vara en början. Alla goda krafter och initiativ måste tas till vara. Våld och mord måste bekämpas, men inte med okunskap och smygrasism. Våld mot kvinnor är i alla länder oavsett tro och politiska system den yttersta konsekvensen av de köns- och maktstrukturer som måste rivas ner. En aktiv integrations- och jämställdhetspolitik är två viktiga verktyg i arbetet för att montera ner förtryckande strukturer.

Våldet mot kvinnor har olika ansikten", Hallandsposten 14 april 2003

Mäns våld mot kvinnor är det mest extrema beviset på obalansen i maktförhållandet mellan kvinnor och män. Våldet mot kvinnor pågår för det mesta inom hemmets väggar och orsaken är en inlärd samhällskultur, där män utövar våld mot kvinnor. Och det är alldeles vanliga män som finns i alla samhällsskick. Det är viktigt att komma i håg. Utöver denna grundläggande orsak till mäns våld mot kvinnor finns det ytterligare en dimension i det våld och förtryck som flickor och kvinnor i familjer med invandrabakgrund drabbas av.

Vi måste också se denna särskilda problematik för att kunna sätta in åtgärder och bekämpa så kallade hedersrelaterade brott och för att unga flickor och kvinnor ska kunna leva fria och självständiga liv.

Nyligen har Nationellt råd för kvinnofrid gett ut skriften "Vi skulle inte bli svenskar. Vi skulle lyda". I denna skrift berättar misshandlade invandrarkvinnor om sina liv. Klart är att det finns fler likheter än olikheter i det könsmaktsförtryck som här visar ett av sina många ansikten. Detta patriarkatets förtryck drabbar olika grupper av kvinnor på olika sätt.

Nationellt råd för kvinnofrid inrättades för drygt två och ett halvt år sedan. Syfte med rådet har varit att fördjupa kunskapen om mäns våld mot kvinnor i vårt samhälle. Vi har tidigare skrivit bland annat om äldre kvinnor, om funktionshindrade kvinnor, om gravida kvinnor, om män som slår. Den aktuella skriften fördjupar kunskapen om just kvinnor med invandrabakgrund.

Uppdraget var att på något sätt skildra våld mot invandrarkvinnor i Sverige. Journalisten Karin Alfredsson fick kontakt med kvinnor från andra länder och kulturer genom olika kvinnojourer. Det hon upptäckte under arbetets gång var att var att juat det är samma våld det handlar om. Hon betonar de väldiga likheterna som finns i de här fallen. Mäns våld mot kvinnor är ett internationellt fenomen och resultatet är detsamma – psykiskt och fysisk kuvade kvinnor. Misshandlade och dödade kvinnor.

Läs till exempel vad Chan från Thailand berättar så känner du igen det helvete som skildras med en våldsam och förtryckande man. Vi har hört det alltför många gånger: "Om golvet var smutsigt var det mitt fel, om blommorna slokade eller om maten inte var färdig i tid. Men han skulle aldrig ens vattna en blomma själv."

Patriarkatets förtryck visar sig dock med olika ansikten. Ett av dess ansikten finns i familjer som kommit från en så kallad hederskultur, viket ofta förstärks när man kommer till ett främmande land. De kvinnor som misshandlas av sina män blev ofta slagna redan i hemlandet. Men det patriarkala våldet, fött ur behovet av kontroll, tilltar och förstärks inte sällan när paret eller familjen kommer till Sverige. Behovet att kontrollera sina döttrars "heder" ökar. Och det gäller båda föräldrarna, både pappan och mamma.

Ta till exempel Khautar 18 år från Iran. Pappan slog henne – men också mamman utövade en kränkande psykisk misshandel. På sin 18-årsdag tog Kauthar väskan och flydde. Idag bor hon långt från hemmet. Ändå är hon fortfarande rädd.

”Jag får panikattacker om dörren inte är ordentligt låst. Det händer att jag tycker mig se pappa på gatan...”

Eller ta Avin som är 14 år och från Irak. Hon bor hemma hos föräldrarna igen efter en vistelse i fosterhem. Hon vill flytta, så fort som möjligt, men hon är orolig för lillasyster som blir ensam kvar.

”Jag vill inte göra något särskilt. Bara alldeles normala saker, sånt som unga människor gör”.

Alltför ofta tycker sig de som möter kvinnor i denna situation inte ha tillräcklig kunskap om den speciella problematik som många flickor och kvinnor lever i. Det gäller socialarbetare, poliser, kvinnojourer och andra som arbetar med dessa kvinnor. Därför behöver vi sprida kunskap om alla grupper av kvinnor som drabbas av mäns våld. Också kvinnor i familjer med invandrarbakgrund ska få den hjälp de behöver och har rätt till.

Regeringen arbetar aktivt för att öka kunskapen och medvetenhet om hur mäns våld mot kvinnor ser ut. Att det är likt – och ibland olikt. Att vi måste finna olika vägar att bekämpa det. Att vi alla har ett ansvar.

Margareta Winberg

Uppdaterad 7 feb 2004 01:14 DN debatt

Jämställdhetsminister Mona Sahlin aviserar skärpta åtgärder mot kvinnovåld och prostitution:

"Sexistisk reklam kan förbjudas i lag"

Våldet mot kvinnor har ett samband med sexualiseringen av vardagen. En flod av fördomsfulla föreställningar om könen når oss dagligen via allt från tv till affischpelare. Kvinnors kroppar används på ett pornografiskt sätt för att marknadsföra varor och tjänster. Tiden är mogen för att se över möjligheten att lagstifta mot könsdiskriminerande reklam. Det skriver jämställdhetsminister Mona Sahlin i en programförklaring. Hon ser det som en viktig solidaritetshandling att Sverige tar emot utländska kvinnor som vill göra abort.

Det är med stor tillförsikt jag har tagit mig an uppdraget som jämställdhetsminister. Sedan jag var jämställdhetsminister förra gången, 1994-1995, har mycket hänt. Samhällsdebatten talar numera inte bara om jämställdhet mellan könen utan utgår i allt högre grad från en feministisk analys.

Mitt parti, socialdemokraterna, har blivit feministiskt och erkänner därmed existensen av det genusystem som innebär att kvinnor som grupp är underordnade män som grupp. Det är en nödvändig samhällsanalys som innebär att vi bättre kan ta itu med orättvisorna mellan könen. För att kunna bekämpa könsorättvisor måste man först erkänna de strukturer som gör att könsorättvisorna uppstår.

Som jämställdhetsminister är jag samordnare för regeringens jämställdhetsarbete. Politiken för jämställdhet är inte längre bara en fråga för jämställdhetsministern. Varje minister ska på sitt ansvarsområde svara för jämställdhetspolitiken. Det är en utveckling helt i takt med tiden. På samma sätt som hela regeringens politik ska motverka ekonomiska, sociala

och regionala klyftor mellan människor, ska politiken utformas med jämställdhet mellan könen som övergripande mål.

Jämställdhetsministern har dock det övergripande ansvaret för den feministiska politiken. Under mandatperioden kommer jag att ägna stor kraft åt att förverkliga de prioriteringar som regeringen ihop med vänsterpartiet och miljöpartiet har bestämt för jämställdhetspolitiken. I handlingsplanen "Jämt och ständigt" lyfter vi fram fem särskilt viktiga områden:

- Representation (jämn fördelning av makt och inflytande mellan könen).
- Lika lön för lika och likvärdigt arbete.
- Mäns våld mot kvinnor (inklusive prostitution och handel med kvinnor för sexuella ändamål).
- Män och jämställdhet.
- Sexualiseringen av det offentliga rummet.

Som integrations- och demokratiminister har jag arbetat med att förebygga hedersrelaterat våld och med att stärka samhällets skydd för flickor som utsätts för det. Som jämställdhetsminister blir en av mina viktigaste uppgifter att bekämpa alla former av mäns våld mot kvinnor _ oavsett om det rör sig om hedersrelaterat våld, kvinnofridskränkning, prostitution eller handel med kvinnor och barn. Ett samhälle kan aldrig kalla sig jämställt så länge människor hotas, kränks och misshandlas på grund av sitt kön. Regeringens arbete mot mäns våld mot kvinnor utgår från insikten att våldet är den grövsta konsekvensen av den patriarkala samhällsstruktur som överordnar män och underordnar kvinnor.

En av förutsättningarna för att komma till rätta med våldet mot kvinnor är att män erkänner sitt ansvar för den rådande samhälls- och könsmaktsordningen. Mer än 20.000 kvinnor anmäler varje år att de blivit misshandlade av män som de har, eller har haft, en nära relation med. Mörkertalet är stort.

När män konfronteras med våldet mot kvinnor, vare sig det gäller misshandel, våldtäkt eller prostitution, slår de ofta ifrån sig: "Titta inte på mig! Det är inte jag som slår!" Det förhållningssättet till mäns våld mot kvinnor är föga konstruktivt. Våld mot kvinnor är inte kvinnornas eget ansvar. Det är ett samhällsproblem som beror på vårt samhälles patriarkala samhällsstruktur, mäns överordning och kvinnors underordning, och som därmed är allas ansvar. Män måste liksom kvinnor erkänna och reagera mot våld mot kvinnor som förekommer i deras omgivning.

Utdrag ur "Kulturen ingen ursäkt" - Artikel av Margareta Winberg och Mona Sahlin publicerad på DN Debatt den 8 december 2000:

”Det finns ingen statistik som säger oss att våldet mot de unga kvinnorna är kulturellt betingat. *Det handlar i stället om mäns våld mot kvinnor.* Ett våld som aldrig kan accepteras och som ytterst leder till död och mord ska därför inte annat än fördömas. Det är ett samhällsproblem som berör oss alla. Att påstå att morderna är kulturellt betingade innebär att vi skjuter problemen bort från oss. /.../ Därför får vi aldrig acceptera talet om "hedersmord" och passivt instämma i påståendet att det handlar om en extrem form av religionsutövning. Vi måste i stället kalla saker vid dess rätta namn. När en ung flicka mördas på detta sätt är det fråga om några mäns förvridna attityder och människosyn. Det är helt enkelt så att dessa män anser att deras *makt över kvinnor* också ger dem rätten att bestämma över liv och död. Våld och mord måste bekämpas, men inte med okunskap och smygrasism. *Våld mot kvinnor är i alla länder oavsett tro och politiska system den yttersta konsekvensen av de köns- och maktstrukturer som måste rivas ner.* En aktiv integrations- och jämställdhetspolitik är två viktiga verktyg i arbetet för att montera ner förtryckande strukturer.” (mina kursiveringar)